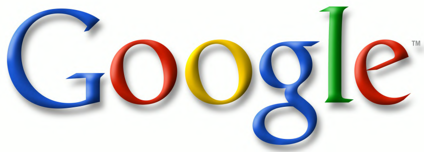

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

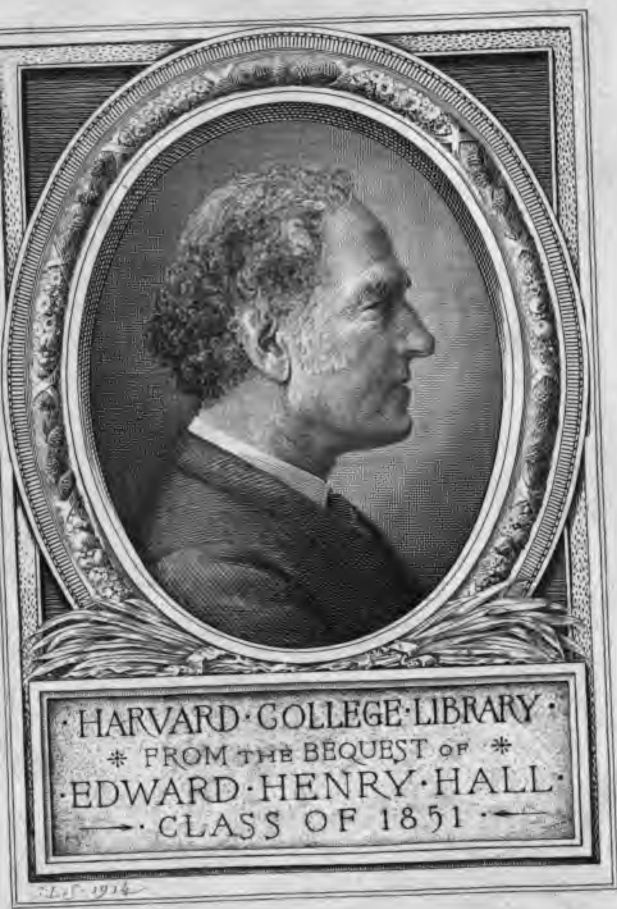
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Gi 26
84,15

Digitized by Google

26.814.15

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Isokrates'
ställning till Sofisterna och Sokrates.

Akademisk afhandling,

med den vidtberömda Historisk-Filologiska Fakultetens
vid Kejserliga Alexanders Universitetet i Finland
samtycke,

utgifven af

Carl August Krook,
Filos. Magister, Hist. Fil. Licentiat,

att granskas

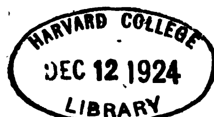
i Hist. Filol. Lärosalen den 15 Mars 1856.

p. v. t. f. m.

Helsingfors, J. C. Frenckell & Son, 1856.

Digitized by Google

Printed in Finland
Gi 26.84.15

E. H. Hall fund
L

Digitized by Google

οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ' ἂν τοὺς προσέχοντας αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους, οἴκῳ τε καὶ πόλει καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι χρησίμους. κράτιστα γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς Ἰσοκράτους ἐστὶν εὑρεῖν λόγοις.

Dion. fr. Hal. **"Omdöme om Isokrates", §. 4.**

Inledning:

Grekerna hade genom den ärofullt slutade striden mot Perserna tillkämpat sig ett århundrades yttre lugn, och denna period bildar den anmärkningsvärdaste tidsålder af deras mångsidiga lif, hvilket dåmera hade sin medelpunkt i Athen. Den nya lyftning deras nationalkänsla fått genom den ur striden för fosterlandet skördade lagern, röjde sig såväl i de odödliga minnesvårdar de inom vetenskapens, poësiens och konstens verld efterlemnat från denna tid, som ock i den otyglade frihetsanda, hvilken utvecklade sig i deras borgerliga lif, der den väckta sjelfkänslan, efter slutade strider mot yttre fiender, sökte och fann fältet för sin verksamhet. En ny riktning gafs tillika åt deras forskningsanda, och visar sig uti dennas sträf-

Digitized by Google

vande att höja sig öfver naturen, i hvars betraktande den hittills varit sysselsatt och försjunken. I detta afseende hade redan Anaxagoras vid början af denna tiderymd, genom sin lära om det verldsbildande förståndet, νοῦς, och sin deri gjorda skillnad emellan ande och materia, anvisat den förra en högre, om ock ej i utvecklingen af frågan konseqvent bibehållen plats i förhållande till den sednare, då äfven för honom naturen förblef det högsta och enda föremålet och driffjädern för tänkandet; men denna åsigt utbildade sig sedan allt vidare derhän, att det förra tidehvarfvets objektiva realism nu förbyttes till en subjektiv idealism, hvars filosofiska uttryck var sofistiken. I sammanhang härmed öfvergick äfven, i slutet af 5:te århundradet före Chr., benämningen sofist, som ursprungligen blott innebar begreppet af en vis, med en viss föraktlig stämpel uppå dem, hvilka såsom tolkar af denna lära deri emot betalning undervisade uti sina skolor, i förening med den i dess sold stående vältaligheten, likasom de äfven offentligen genom sitt uppträdande såsom sakdrifvare och folktalare utspridde densamma. Denna af den allmänna tidsandan understödda frihetslära hvilade på åsigten, att anden var högre i förhållande till den yttre naturen; men denna ande var ej uppfattad såsom den allmänna, i och för sig

Digitized by Google

fria; det var den individuella empiriska subjektiviteten, som i sofistikens af Protagoras och Gorgias uttalade grundprincip: menniskan — d. v. s. individen — är alla tings mått, och för hvar och en sannt, hvad honom sannt synes; intet är, ty vore ock något, så är det dock ej begripligt och meddelbart, — uttryckte sin rätt att bedömma hvarje sanning och derjemte sitt betviflande af all objektiv verklighet. Och då åter teoriens lefvande tillvaro är handlingen, och den förra förklarat sannt allt, hvad man för sannt anser, så blir ock för den sednare allt rätt, hvad man anser önskansvärdt, och följdriktigt upphöjde således sofisterna till högsta moralprincip det individuella subjektets fördel och njutning, samt uppställde sålunda den lägsta eudämonistiska begrundning af den dygd eller lefnadsvishet, hvilken de förkunnade såsom den högsta, och utfäste sig att inlära i sina talareskolor. Der samlades ock med största begärlighet kring dem landets förnämsta ungdom, som i denna moderna bildnings egande såg enda medlet till vinnande af ära och politiskt anseende, och hvilken framstod så mycket mer hänförande, som den genom sin grundprincip, att menniskans tankar och syften egde ett högre värde än naturens företeelser och således ej borde bindas af några yttre bojor, öppnade en förut ej anad frihetsverld för

Digitized by Google

subjektet. Högt skattades ock följakteligen vältaligheten, då den, enligt deras åsigt, erbjöd talaren ett medel att göra allt beroende af sig. Den sofistiska visheten bestod nemligen just i förmågan, att genom vissa inlärda konstgrepp i talet kunna snärja och öfvervinna sin motståndare, samt genom sin vunna färdighet uti att tala både för och emot samma sak, — att göra ἥττων-λόγος till κρείττων och tvärtom — bevisa tomheten af hvarje så kallad sanning, och sålunda rättfärdiga både sin åsigt, att denna blott bestod i det *sken* af verklighet, hvilket talaren på ofvannämndt sätt kunde efter behag gifva alla saker, som ock sin likgiltighet och sitt förakt för samhällets och sedlighetens lagar. Dessa framstodo följdenligt för sofisterna såsom naturstridiga instiftelser, i det de fordrade, att den enskilte skulle underkasta sig en allmän vilja, och sålunda lade band på den rätt naturen sjelf tillerkände den starkare, samt för öfrigt, betraktade såsom rent subjektiva bestämmelser, äfven borde vexla med sina stiftare. En lika konseqvent följd af detta realitets förnekande var äfven sofisternas betviflande af gudarnas tillvaro och deras deraf härledda förakt för religionen. Och då de vidare gjorde till material för sin dialektiska konstfärdighet såväl vetenskapen i allmänhet, som särskilt de gamla filosofernas naturbetraktelser, hvilkas tom-

Digitized by Google

het ock just genom sofistiken uppdagades, men derjemte och framför allt de allmänna lefnadsförhållanderna, så blef deraf en naturlig följd den låga åsigt de både sjelfva egde om vetenskapen och lifvet, samt äfven inplantade hos lärjungar och åhörare. Således, ehuruväl ock sofisternas lära var en följdenlig utveckling af tänkandet, blef den dock, genom sin inverkan på det allmänna praktiska lifvet, ett ökadt förstöringsmedel af den sedliga samhällsordning, hvilken, om än skakad af den lättsinniga tidsandan, dock hittills utgjort det enda svaga stödet för den svigtande Atheniensiska statsbyggnaden. Visserligen drogos och uttalades väl icke ofvannämnde slutsatser af alla sofister, deraf många blott uppträdde såsom vältalighetslärare och med skäl förvärfvat sig erkännande af den bildande inflytelse de på sina samtida utöfvade; men de lågo dock i sofistikens allmänna tendens, som ej kunde erkänna någon högre sanning, likalitet som den kunde lösa motsägelsen i den princip, uppå hvilken den ytterst hvilade och af hvars felaktighet äfven de förderfliga resultaterna härflöto, — den nemligen, att anden, ehuru erkänd högre än naturen, dock förblef bunden af det tillfälliga viljandet hos det af sin naturbestämdhet beroende subjektet. Med skäl betraktades ock sofisterna af den gamla ordningens vänner i Athen såsom

Digitized by Google

förderfliga orostiftare både i det offentliga och enskilta lifvet, och många trodde i sitt nit för återställandet af statens fordna välstånd, att en återgång till förfädrens enkla åsigter, inrättningar och seder vore enda botemedlet mot tidens af sofisterna underblåsta lättsinnighet; men de insågo dervid ej, att den allmänna tidsandan hade skridit längre fram på upplysningens väg, än att en sådan återgång numera vore möjlig.

En annan väg i samma syfte beträdde deremot sofisternas ädle bekämpare Sokrates. Han qvarstadnade på den subjektiva ståndpunkt, hvilken sofisterna åt anden eröfrat, och sysselsatte sig i likhet med dem, icke med den gamla naturfilosofiens onyttiga och genom sofistiken uppdagade toma forskningar, — ty blott såsom material för sin dialektiska talefärdighet och ett medel att deri visa sin förmåga och bildning, men ej såsom föremål för forskning användes de af sofisterna, — utan i stället med subjektets intellektuella och moraliska tillstånd och pligter, äfvensom han, i likhet med sofisterna, icke enkelt tillerkänner bestående seder och åsigter rättighet att afgöra andens frågor. Men han skiljde sig väsendtligen från dem deri, att han inrymde åt det i sig allmänna, men genom kännedomen af sig sjelf och objektet bestämda förnuftiga tänkandet den rätt, desse tillerkände det individuella subjektet, oberoen-

Digitized by Google

de af dess objektiva kunskap om sitt föremål. I sammanhang härmed stodo äfven Sokrates' etiska läror i motsats till sofisternas, och i detta afseende åberopade han den hos hvar och en medfödda öfvertygelsen om vissa sedliga förbindelsers sanning och allmänhet — de oskrifna lagarna, νόμοι ἄγραφοι, såsom han kallade dem — till stöd mot sofisternas förakt för sedlighetens bud, det de försvarade genom sin taleförmåga att med ett sken af dygd omgifva de största laster. På sedligheten, såsom stående i ett oupplösligt samband med sann lycksalighet, egde Sokrates' hela lära sin yttersta tillämpning. Men ehuru han genom densamma satte en damm mot sofisternas förderfliga åsigter i etiskt hänseende, så förmådde dock icke heller han på ett tillfredställande sätt i princip lösa frågan om andens förhållande till naturen, ty han råkade i motsägelse med sig sjelf genom sitt påstående, att vetandet af det goda allena är den sanna dygden och denna det högsta goda, men att dock detta vetande och det deraf nödvändigt härflytande och dermed öfverensstämmande handlandet vore beroende af handlingarnas empiriska följder. Han förnekar tillvaron af något absolut godt och antager blott ett relativt, samt uppställer sålunda, i likhet med sofisterna, en eudämonistisk grund för dygden, ehuru han å andra

Digitized by Google

sidan, genom sitt vädjande till det allmänna förnuftiga vetandet och statens lagar, för densamma utvisade ett högre mål än sofisterna, hvilkas toma och innehållslösa läror, såväl med afseende å principens ensidighet, som förderfliga praktiska tillämpning, funno sin upplösning i sokratismen.

Bland de män, hvilka uti Grekland i sednare delen af denna period egnade sin lefnad åt vältalighetens tjenst, genom att deri meddela undervisning, intager Atheniensaren Isokrates det främsta rummet. Han utbildades under den dubbla inflytelsen af ofvannämnde riktningar, i det han både var en lärjunge af de sofistiske vältalighetslärarne, och derjemte en anhängare af Sokrates. Den inverkan desse lärare hvar på sitt sätt utöfvade på honom ger sig äfven nogsamt tillkänna i hans verksamhet och de skrifter han efterlemnat. Isokrates har nemligen bland ännämnde vältalighetslärare vunnit ryktbarhet, såväl genom sina stilistiska förtjenster, som genom det lefvande, för det sedligt goda och sköna ifrande innehåll, hvilket han i motsats till sofisterna gaf sin vältalighetslärdom. Härigenom bildar han i den formella och materiella delen af sin lärdom och verksamhet en förening af det sofistiska och sokratiska elementet. Detta förhållande har dock, oss veterligen, icke varit underkastadt det mång-

Digitized by Google

tidiga och noggranna bedömmande, som hans förtjenster om sjelfva språket. Väl uttalade redan *Dionysius från Halikarnassus* i sitt "Omdöme om Isokrates" det loford om hans skrifter, att de innehöllo de yppersta uppfostringsreglor till dygd, uti hvilket bedömmande ocksä både äldre och sednare skriftställare om Isokrates i allmänna ordalag instämma; men en genomgående granskning af dessa skrifter, såsom en bild af hans karakter, verksamhet och uppfattning af talekonstens sanna värde och ändamål samt af hans dermed i sammanhang yttrade etiska åsigter, har, så vidt vi veta, ej blifvit gjord, lika litet som en derpå grundad framställning af hans förhållande till sin tids af oss ofvanföre i allmänhet tecknade riktningar. Då emedlertid en sådan framställning, med begagnande derjemte af de underrättelser vi för ändamålet kunna finna hos andra författare från forntiden, erbjuder medel till belysande af en icke mindre anmärkningsvärd sida hos honom, än den hans formella behandling af språket framter, hafva vi icke heller ansett valet deraf till föremål för en akademisk afhandling vara stridande mot de fordringar vetenskapen gör af en sådan; och vi vilja derföre här nedanföre närmare utveckla detta ämne genom en, ur nyssnämnde synpunkt skeende teckning af:

Digitized by Google

a) *Isokrates' allmänna lefnadsförhållanden och verksamhet;* samt

b) *Isokrates' uppfattning af talekonstens sanna värde och ändamål, jemte hans dermed i sammanhang stående etiska åsigter.*[1])

---

a) *Isokrates allmänna lefnadsförhållanden och verksamhet.*

Isokrates föddes i den Attiska demos Er-

[1]) Jfr. med ofvangjorda teckning af sofistiken och sokratismen, hufvudsakligen: *Edv. Zeller*, die Philos. d. Griechen, Tüb. 1836; samt samme författares uppsatser: "Socrates" och "Sophistae" i *Pauly*, Real Encycl. d. Class. Alterth. Wissenschaft, Stuttg. 1839—1852. — Någon närmare begränsning af särskilta riktningar inom sofistiken är både svår att uppdraga, med afseende å dess haltlösa innehåll, och äfven för vårt ändamål, som blott afser dess allmänna tendens, onödig. Isokrates' helt och hållet praktiska uppfattning af Sokrates' läror bestämmer åter af sig sjelf *Xenophons* teckning af desamma såsom allmän grund för våra citt, deraf nedanf., såvida *Platos* framställning redan innebär mycket för honom eget. — Hvad kännedomen om Isokrates sjelf beträffar, så äro hans än återstående XXI. tal och IX. Bref (det 10:de under hans namn är oäkta) den förnämsta källan,

Digitized by Google

chia, år 436 f. Chr. Hans fader Theodorus var Atheniensisk medborgare samt egare af en flöjtfabrik, deraf han förvärfvade en förmögenhet, hvilken satte honom i tillfälle att förskaffa sin son Isokrates en utmärktare uppfostran,[2])

---

särdeles de förstnämnde, hvilka till sin beskaffenhet dels äro paränetiska, dels politiska, dels epideiktiska och dels rättegångstal. De epideiktiska komma de vanliga sofistiska närmast, men innehålla tillika den mesta polemiken mot sofisterna. *Dionysius fr. Hal.* "Omdöme om Isokrates" och *Pseudoplutarks* teckning af honom i "X. talares lefnadsbeskrifningar" äro af äldre uppsatser om Isokrates de för vårt ändamål vigtigaste, och hafva äfven varit för oss tillgänglige, hvaremot de af *Philostratus*, *Photius*, *Suidas*, *En onämnd*, o. a. efterlemnade smärre bidrag till kännedomen af honom endast ur nyare arbeten, der de begagnats, stått oss tillhanda. Bland desse sednare anmärka vi: *Weissenborns* uppsats "Isokrates von Athen" i Allg. Encycl. d. Wiss. u. Kunste von *Ersch* und *Gruber*, XXV. Th. Leipzig 1846; Art. "Isocrates" i Real-Encycl. d. Class. Alterth. Wiss. von *A. Pauly*, Stuttg. 1839—1852; *Westermann*, Geschichte d. Beredtsamkeit in Griech. u. Rom. 1. Th. Leipzig 1833; samt *Christians* (Stuttg. 1832—1836), *Rauchensteins* (Leipzig 1849), och *Benselers* (Leipzig 1854) öfversättningar och utläggningar af Isokrates' skrifter och verksamhet.

[2]) *Is.* "Om Förmögenhetsutbytet" §. 161. — Ända till Thessalien reste Isokrates för att afhöra den då

Digitized by Google

hvartill vid denna tid rika medel erbjödo sig i den mängd utmärkte män, som i Grekland dels egnade sig åt undervisningsverket, dels äfven eljest genom sitt umgänge bildande inverkade på sina anhängare. Då emedlertid förmågan att kunna uppträda såsom talare inför folket utgjorde såväl en af den moderna bildningens oeftergifliga fordringar, som ock det nödvändiga vilkoret för en utmärktare plats i folkets ögon, så var äfven naturligt, att lärarne i denna färdighet främst skulle anlitas af Isokrates. Han begagnade således undervisning i vältaligheten hos de berömde talarne Tisias, Prodikus, Gorgias, o. a.,[3]) och detta med den framgång, att han sedermera äfven i stilistisk förmåga öfverträffade dem uti vissa hänseenden, likasom han ock gjorde det i rykte och anseende. Genom sitt umgänge med desse lärare sattes han tillika, så att säga, uti brännpunkten af den sofistiska upplysningen, som då räknade så många anhängare uti Athen. Hans lust att

derstädes vistande Gorgias, hvars undervisnings-arfvode var 100 miner; *Benseler*, Leb. d. Is. p. 9. — Citt. ur Isokrates' skrifter hänföra sig till den af *J. G. Baiter* i Paris 1846 utg. upplaga deraf.

[3]) Så med *Westermann*, §. 48. *Benseler* utelemnar Tisias, *Rauchenstein* åter tillägger Protagoras, o. s. v. — Att Isokrates varit en lärjunge af sofisterna, är för vårt ändamål nog att känna.

Digitized by Google

utbilda sig och uppträda såsom folktalare, i likhet med hvad de vanliga sofisterna gjorde, samt att i sammanhang dermed omedelbart deltaga i det offentliga statslifvet [4]), måste dock vika för de hinder naturen sjelf derföre hos honom uppställt i hans försagdhet att uppträda inför den lättrörliga folkhopen och i hans svaga röst. Dessa skäl uppgifver han sjelf [5]) såsom orsakerna dertill, att han ej offentligen uppträdde såsom talare och statsman, men nämner tillika i sitt tal "Panathenaikos" §§. 10 ff., att, oaktadt all den vanära bristen på dessa egenskaper medförde i allmänhetens ögon, så att den till och med öfvergick den skam, som drabbade statens till betalning oförmögne gäldenärer, han dock ej förlorade modet och likgiltigt lät det inträffa, att han blefve alldeles obekant och utan rykte, utan då han måste afsäga sig den offentliga politiska verksamheten, så tog han sin tillflykt

---

4) Isokrates lust för statslifvet hade en särskild anledning och näring af hans förtroliga umgänge och bekantskap med Theramenes, hvars vacklande politiska åsigter väl äfven lade grunden till Isokrates' dylika. *Benseler*, Leb. d. Is. p. 10. och *Weissenborn*, anf. st. p. 29.

5) *Is.* Phil. 81. Panath. 10 ff. VIII. Brefvet, 7. — Jfr. *Cic.* De Orat. II, 10. Äfven några moraliska orsaker dertill uppger Isokrates i talet Om Förm. 150—152, hvartill vi nedanf. skola återkomma.

Digitized by Google

till ett vetenskapligt idkande och bedrifvande af vältaligheten, i det hopp, att genom val af ett högre och skönare innehåll för densamma, än deras som beträdde talarestolen, han också skulle vinna större heder och ära än desse. [6]) Med skäl hänvisar ock Isokrates till denna grund för sin sträfvan efter ryktbarhet och anseende, ty då han ej offentligen uppträdde såsom talare, så måste väl hans vältalighetslärdom också framte mer än blott en formel, sjelfva språkets behandling rörande skiljaktighet, om han skulle kunna hoppas, att i rykte öfverträffa de sofistiske talarne; och han medgifver äfven sjelf företrädet åt dem i detta måls ernående, genom anmärkandet af den skillnad i öfvertalningskraft, som är emellan den muntliga och skriftliga framställningen, hvilken sednare, illa reciterad och vid utförandet beröfvad talarens personliga anseende och föredragningssätt, såväl som fördelen af läglig tid, ofta blott derföre kan blifva förfelad. [7]) Också vittnar den ädla för det sedligt goda och sköna ifrande anda, hvilken genomgår Isokrates' skrifter och bildar deras i

---

[6]) Panath. 11. - - *ᾠόμην μοι τοσούτῳ μᾶλλον τιμᾶσθαι τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ὅσῳ περ περὶ μειζόνων καὶ καλλιόνων ἢ 'κεῖνοι τοὺς λόγους ἐποιούμην.* Jfr. i samma syfte: Om Förm. 3. 51. o. a.

[7]) *Is.* Phil. 26 ff.

Digitized by Google

den Attiska vältalighetens form klädda innehåll, om en den sofistiska tendensen motsatt inverkan på hans utveckling, och röjer hans närmare bekantskap och umgänge med sin äldre samtida Sokrates, hvars verksamhet just lifvades af samma anda. Det var ock umgänget med Sokrates, som bevarade Isokrates från att, i likhet med sofisterna, söka sitt rykte blott i den vältaliga framställningen, och Sokrates som derjemte riktade hans blick på det praktiska sedliga lifvets behof och pligter. Emedlertid omnämna hvarken *Dionysius från Halikarnassus* eller *Pseudoplutarkus* i deras teckningar af Isokrates' lefnadsförhållanden Sokrates bland dennes lärare; men utom det att andra underrättelser från äldre tider bestyrka detta förhållande, [8]) så vinner det äfven trovärdighet, och derjemte nyssnämnde författares förbigående der-

---

[8]) Isokr. *Anon. Biogr.* enligt *Weissenborn* anf. st. p. 28. not. 35; och Sokrates' eget bekanta yttrande om Isokrates i *Plat.* Phædr. 279, hvilket förutsätter en närmare kännedom af dennes anlag och syften, och väl ej bör tagas ss. en blott ironisk framställning af Plato, till hvilken Isokrates ej synes hafva stått i godt förhållande. Jfr. *Rauchenstein*, Einl. zu Reden d. Isokr. pag. 2. not., och *Weissenborn*, anf. st. — Anmärkas kan här äfven, att Isokrates, enl. *Pseudoplut.*, dagen efter Sokrates' död offentligen uppträdde i sorgdrägt.

Digitized by Google

af en förklaringsgrund i den omständighet, att Sokrates nästan alltid uppehöll sig på offentliga platser: om morgonen vandrade till spatsergångarna, på förmiddagen vistades på torget och återstoden af dagen der, hvarest han kunde få vara tillsammans med så många som möjligt, och alla som önskade fingo vara åhörare af hans derunder meddelade läror. [9]) Han inneslöt således ej sin verksamhet inom någon skola, lika litet som han ville heta *lärare*, eller att hans anhängare skulle kallas hans *lärjungar*, utan kostnadsfritt meddelade han sin undervisning åt den, som ville akta derpå. [10]) Att således Sokrates' anhängare voro folk af mångahanda beskaffenhet var naturligt, likasom ock att deras syften voro det. Ty, såsom *Zeller* i sitt ofvanciterade arbete [11]) anmärker, voro bland Sokrates' anhängare många, hvilka, utan att hvarken vilja eller kunna höja sig till en filosofisk uppfattning af dennes läror, närmade sig honom blott för att af hans umgänge utbildas till rättskaffens män samt vinna grundligt omdöme och praktisk lefnadsvishet, eller ock begagnade det såsom en sofistskola för egoistiska ändamål, hvilken åsigt äfven öfverensstämmer

---

[9]) Mem. I, 1, 10.

[10]) Mem. I, II, 3. 60. *Plat.* Apol. XXI. Ed. st.

[11]) Th. II, §. 17.

Digitized by Google

med hvad *Xenophon* [12]) om Sokrates' verksamhet och anhängare yttrar. En sådan praktisk anhängare af Sokrates var ock Xenophon sjelf, hvars teckning af dennes lefnad och läror derom bära de ojäfaktigaste bevis: han såg i honom blott den praktiskt vise, för det sedligt goda och sköna sträfvande mannen. Till denna klass af sokratikerna få vi äfven hänföra Isokrates, som enligt det ofvansagda egde tillfälle nog, att äfven oanmärkt vara en Sokrates' åhörare, och väl icke heller vid sin brinnande törst efter ära och ryktbarhet skulle hafva lemnat det åsido, då han, genom att af Sokrates' läror bilda ett nytt, från de vanlige vältalighetslärarnes och talarnes afvikande innehåll för sin vältalighetslärdom, vann ett så vigtigt medel till ernående äfven af detta sitt syfte, och hvilken grund derföre han ock, såsom vi ofvanföre nämnt, åberopar. Att Isokrates ej sjelf i sina skrifter vidrör detta sitt förhållande till Sokrates var väl en följd af hans fruktan för folket, som dömt denne till döden. Så yttrar ock Skoliasten till Isokrates' tal "Busiris" om hans tystnad deri om Sokrates. [13]) Vi hänvisa

---

[12]) Mem. I, II, 14. 15. 47. 48.

[13]) Sofisten Polykrates, hvars tal "Busiris" Isokrates der klandrar, hade äfven åt Anytus och Melitus författat anklagelseskriften mot Sokrates; men den-

Digitized by Google

för öfrigt i frågan om Isokrates' umgänge med Sokrates till vår framställning nedanföre af den förres vältalighets innehåll och syfte, begagnande oss af *Wielands* yttrande om Isokrates: [14]) "Überhaupt bedarf es, um in ihm einen Genossen der Sokratischen Familie zu erkennen Nichts, als für den Geist der Kalokagathie, der in allen seinen Werken athmet, einige Empfänglichkeit zu haben."

Sålunda alltså uppfostrad och vetenskapligen underbyggd började Isokrates sin vältalighets verksamhet genom att, i likhet med de vanliga sofisterna, skrifva rättegångstal för andra [15]) och fortfor med denna sysselsättning i Athen till år 394 eller 393, då han reste till Chios och började den andra perioden af sin verksamhet med sina epideiktiska och sym-

na lemnar Isokrates ogranskad; enl. *Skol.* till Is. Bus. Detta tal var dock ej den mot Sokrates begagnade anklagelseskriften, ss. Skol. menar, utan blott ett sofistiskt öfningsförsök, författadt först efter Sokr. död. Jfr. *Christian*, Einl. zu Is. Bus. p. 516 och p. 523 not.

[14]) 1 Einl. zu Isokr. Paneg. i Att. Mus. B. I. H. I. S. V. enl. *Christian*, Einl. zu Is. Leb. und Schr. p. 6. I original hafva vi ej varit i tillfälle att genomögna afhandlingen; dock har äfven den af *Weissenborn*, anf. st. blifvit begagnad.

[15]) Af dessa ega vi än qvar 6, alla från denna tid. Jfr. *Rauchenstein*, p. 4 not.

Digitized by Google

buleutiska tal, i spetsen för hvilka "Busiris" står. Sedan han såsom lärare derstädes uppehållit sig någon tid, återvände han omkring år 388 till Athen, der han, likasom till ett program öfver sina åsigter och sin blifvande verksamhet, utgaf talet "Mot Sofisterna"[16]) och öppnade sin berömda talareskola i närheten af Lycæum, öfvertygad, såsom han yttrar,[17]) att han i att tänka rätt och uppfostra väl kunde täfla om främsta rummet, samt utgaf sedan sina skrifna tal, för att sålunda nyttigt kunna inverka på sinnena, då han ej offentligen föredrog något af dem.[18]) Dessa hans tal förskaffade honom och hans verksamhet det rykte, att till hans skola strömmade lärjungar från när och fjerran trakter,[19]) och *Cicero*, som äfven tillägger Isokrates benämningen "vältalighetens fader,"[20]) förliknar densamma vid den Trojanska

---

[16]) Sä enl. *Rauchenstein*, anf. st., hvarigenom de olika uppgifterna om Isokrates' verksamhet i detta afs. bäst kunna förenas. *Weissenborn* söker bevisa, att Isokrates ej haft någon skola på Chios, utan från början öppnat den i Athen; *Westermann*, §. 48 och *Pauly*, ofvancit. st., öfverensstämma med Rauchenstein. Jfr. *Benseler*, p. 12.

[17]) *Is.* Phil. 82.

[18]) *Christian*, pag. 123. Jfr. följande not.

[19]) *Is.* Om Förm. 30. 87. ff.

[20]) De Orat. II, 10.

Digitized by Google

hästen, derifrån så många utmärkte män utgingo, hvilka väl till sin natur voro olika, men dock alla lifvades af samma vilja.[21]) Också utbildades under Isokrates' ledning icke allenast dugliga talare, utan äfven dylika statsmän, historieskrifvare och fältherrar; bland hvilka här exempelvis må nämnas: talarene Isäus, Demosthenes och Hyperides, statsmannen Lykurgus, historieskrifvarne Ephorus och Theopompus, fältherren Timotheus, samt Isokrates adopterade son, talaren och tragoedieförfattaren Aphareus.[22]) Såsom den förnämsta egenskapen hos sina lärjungar nämner Isokrates sjelf rättskaffenhet i deras lefnad och handlingar, samt säger sig hafva fröjdats mer öfver dem, som deri vunnit ett godt rykte, än öfver dem som utbildats till stora talare; likasom han frivilligt ställer sig till ansvar för, om någon af hans lärjungar blifvit en elak, falsk eller vinningslysten menniska, samt åberopar i detta afseende sina närmaste vänner och anhängare, hvilka blifvit af staten belönade med gyllene kronor, för det de varit rättskaffens män och

---

[21]) De Orat. II, 94.

[22]) *Westermann*, §. 50 och not. 2. 15. — Isokrates' lärj. *Hermippus* hade uppsatt en särskild skrift öfver Isokrates lärjungar, hvilken dock numera gått förlorad. *Dion. Hal.* Isaeus, 1. *Westermann*, §. 50 not. 1.

Digitized by Google

för densamma bekostat mycket af sitt enskilta.[23]) Denna etiska riktning, som sålunda genomgick Isokrates' undervisning, var Sokratisk, likasom den, hvilken han i sammanhang dermed gaf sina lärjungar åt det praktiska lifvet. Lägga vi till det ofvansagda den med sedlighetens fordringar förenade omsorg om yttre skick och seder samt vinnande af folkgunst, hvilken Isokrates inflätade i sin uppfostran,[24]) så kunna vi inse, hvarföre Athens och Greklands förnämsta ynglingar slöto sig såsom lärjungar till honom,[25]) och att dessas antal var vida större än hos de vanliga sofisterna,[26]) då de hos honom förvärfvade en förmåga att, såsom han yttrar sig,[27]) i motsats till desse göra sig allt mer beundrade och välkomna i samlifvet, ju oftare de der visade sig; likaså

---

[23]) *Is.* Panath. 87. Om Förm. 93—100.

[24]) *Is.* Till Dem. 15. 20. 27. Om Förm. 132—137. Phil. 79.

[25]) *Dion. Hal.* Isokr. 1. *Is.* Om Förm. 41. 46—50. 87—88.

[26]) Såsom vältalighetslärare räknar sig Isokrates sjelf till sofisterna, i talet Om Förm. 196—229; men vill ej förblandas med de vanliga folkuppviglarne och advokaterna af detta namn, enl. §. 168. Han kallar dem i Panath. 5: "*ἀδοκιμοὶ καὶ πονηροὶ,*" och §. 13: "*οἱ ἀγελαιοὶ σοφίσται καὶ πάντα φασκόντες εἰδέναι.*"

[27]) Om Förm. 49.

att de med det intresse omfattade hans undervisning och verksamhet, att, ehuru de till antalet voro så många och flere qvarstadnade hos honom tre till fyra år, de dock med saknad lemnade honom för att återvända till anförvandter och vänner, utan att hafva klandrat något hos honom, hvilket väl äfven kan åberopas såsom ett bevis på det goda bemötande de rönte af honom. Emedlertid afvek Isokrates genom inrättandet af denna skola från Sokrates' exempel, enligt hvad vi ofvanföre om denne sednare nämnt, samt slöt sig i stället till den af sofisterna i detta afseende följda plägsed, likasom ock deri, att han tog betalning för den undervisning han lemnade. Detta sofistiska bruk tadlar deremot Sokrates såsom en åtgärd, hvilken gjorde läraren till sina lärjungars slaf; såvida han förbands att lära det, för hvilket han tog lön, och ej egde frihet att välja det ämne han önskade, och, genom ett frivilligt meddelande deraf åt den han ville, bereda sig en god vän; hvilket var den största vinning och hvad som tillkom en rättskaffens medborgare, då deremot de betalningstagande brännmärktes med det vanhederliga namnet sofister.[28]) Att ock en sådan uppfattning af undervisningsmeddelande mot betalning icke var för Isokrates

[28]) Mem. I, II, 5—7. I, VI, 5. 13.

Digitized by Google

främmande bevisar det som *Pseudoplutarkus* om honom berättar, att han nemligen med tårar yttrat, då han första gången uppbar afgiften af sina lärjungar: "Jag inser nu att jag försålt mig åt dem." Isokrates nämner för öfrigt sjelf i detta afseende uti talet "Om Förmögenhetsutbytet" §§. 161—162, att, då han genom kriget mot Lacedæmonierna förlorat sin fädernefömögenhet och begynte sörja för sina enskilta angelägenheter, han i dubbelt afseende trodde sig blifva ryktbar, om han förvärfvade mer än de, som egnade sig åt samma lefnadsyrke som han; ty detta vore ett bevis både att han deruti öfverträffade dem och derjemte att han lefde ordentligare. Likaså uppträder han i början af talet "Nikokles" till försvar för betalningstagandet med det skäl, att ju en större och tätare vinst förvärfvas genom handling än genom tal, och då man äfven vördar Gudarna och utöfvar rättvisa och andra dygder, icke på det en må värre gå än andra, utan på det man må tillbringa sitt lif i åtnjutande af så många fördelar som möjligt, så må ock ingen förarga sig öfver det, hvaraf man på ärligt sätt kan rikta sig. Men, ehuruväl Isokrates derjemte i sina skrifter [29]) omnämner sitt ordnade och

---

[29]) Om Förm. 158. o. a. Förlusten af Isokrates' fädernearf genom kriget hade i sedligt hänseende

Digitized by Google

måttliga lefnadssätt, och han häri uti praktiskt afseende närmar sig Sokrates, så bevisar dock allt, att han ej höjde sig till dennes filosofiska uppfattning af behofslösheten och förmåga att i sin lefnad förverkliga den. *Xenophon* anmärker mångenstädes i sin teckning af Sokrates dennes tarfliga lefnadssätt, och anför särskilt, hvad dess princip beträffar, Sokrates' yttrande: "Jag anser det, att behöfva intet, vara gudalikt; det åter, att behöfva det minsta möjliga, vara närmast det gudalika, och att det gudalika är det yppersta, och det dertill närmaste äfven det till det yppersta närmaste." [30])

Anmärkas bör dock, att ehuru Isokrates, enligt det ofvansagda, slöt sig till det antal af Sokrates' anhängare, dem *Xenophon* i Mem. I, II, 60. skildrar, nemligen de, som för intet emottagit af Sokrates någon liten del af hans

---

ett godt inflytande på honom, emedan han derigenom beröfvades medel till fortsättande af det friare lefnadssätt, för hvilket han som yngre var böjd. Först såsom äldre gifte han sig med talaren Hippias dotter eller, enl. andra, enka Plathane, hvars son af ett föregående gifte, Aphareus, han adopterade, emedan han sjelf med henne ej hade några barn. Jfr. *Pseudoplutarkus*, *Weissenborn*, *Westermann* o. a.

[30]) Mem. I, IV, 10. Jfr. Mem. I, II, 1. I, III, 5. I, V, 6. I, VI. m. fl.

Digitized by Google

visdom, men sedan blott mot hög betalning sålde den åt andra; så kan man dock i detta afseende äfven tillägga honom den benämning af en folkvän, δημοτικος, hvilken Xenophon på nyssciterade ställe tillägger Sokrates för dennes utan betalning meddelade undervisning, emedan Isokrates afvek från de vanliga sofisternas plägsed deri, att han ej utsträckte betalningsskyldigheten till medborgare, utan blott till sina främmande lärjungar;[31]) med afseende hvarå han ock yttrar sin önskan, att många hans vederlikar funnes, som med af främmande förvärfvad förmögenhet gagnade staten. Isokrates underkastade sig nemligen, i likhet med Sokrates, statens allmänna påbud och lagar,[32]) samt dessutom de vanliga liturgierna eller utgifterna till staten, deraf han ock en gång öfvertog och utförde trierarchien, och detta, enligt hans eget yttrande,[33]) på ett sådant sätt,

[31]) *Is.* Om Förm. 39. 164—165. samt Isokr. *Anon. Biogr.* enl. *Ersch u. Gruber*, Art. Isokr. not. 87. *Pseudoplutarkus* öfverensstämmer äfven häri, men tillägger att Isokrates gjort ett undantag med Demosthenes. Denna uppgift saknar emedlertid bekräftelse och sannolikhet. Jfr. *Ersch. u. Gruber*, anf. art.

[32]) *Is.* Om Förm. 150. *Xen.* Mem. IV, IV, 1. ff. m. fl.

[33]) *Is.* Om Förm. 4—5. Jfr. 150. Isokrates ovänner sökte väl, enl. *Pseudoplut.* tre gånger tvinga ho-

Digitized by Google

som anstår dem, hvilka vid dylika händelser hvarken blifva mycket bragta utom sin fattning, eller på allt sätt slösande och vårdslöst förfara med penningen, äfvensom han säger sig uti sina kostnader för det allmänna varit långt frikostigare än i dem för sitt eget enskilta lif.[34]) De inkomster, hvilka satte Isokrates i detta välstånd, hvilket han både sjelf medgifver[35]) och äfven bestyrkes af *Pseudoplutarks* och *Dionysius'* samstämmande intyg, att han förvärfvat

nom till utförande af trierarchien, hvarpå äfven syftas i *Is.* Om Förm. 145. Jfr. *Rauchenstein*, p. 9. Två ggr. ursäktade sig Isokrates med sjukdomsförfall, och dessa gånger talade hans adopterade son Aphareus för honom, den sednare gången emot angifvaren Megaklides; men två år derefter, eller 353 f. Chr., uppträdde Lysimachus med samma påstående som Megaklides, och tvang då, genom att erbjuda Isokrates ett förmögenhetsutbyte, denne sednare att öfvertaga trierarchien. Så berättar äfven *Photius*, enl. *Weissenborn*, p. 32; men då både han och *Pseudoplut.* tillika anmärka, att Isokrates blott två gånger i sin lefnad varit inveckladt i någon process, nemligen af Megaklides och Lysimachus, så följer deraf äfven, att han ej mer än två gånger blifvit uppfordrad att öfvertaga trierarchien. Så antaga äfven *Christian*, Einl. zu Is. Rede v. Verm. p. 706; *Benseler*, Leb. d. Is. pag. 13; *Westermann*, §. 48, not. 8.

34) *Is.* Om Förm. 158.

35) *Is.* Om Förm. 155—158. Panath. 7.

Digitized by Google

mer än någon af sofisterna, ehuruväl desse voro befriade från afgifter till det allmänna till följe af deras ostadiga boningsplats, [36]) hade han erhållit dels genom enskiltes frikostighet, [37]) dels genom sin skola, der afgiften för hela lärokursen var 10 miner af hvarje främmande lärjunge, och således mer än de vanliga sofisternas af tre till fyra miner, hvilket Isokrates i talet "Mot Sofisterna" §§. 3 ff. klandrar såsom allt för ringa och blott ett bevis på deras hyckleri, att med låtsadt förakt för rikedomen, den de kallade litet guld och silfver, locka till sig så många flere lärjungar, hvilket jägtande Isokrates åter säger sig aldrig hafva idkat, utan vunnit sina lärjungar blott genom det rykte, hvari han stod. [38]) Från sofisternas låga vinnings-

---

[36]) *Is.* Om Förm. 155—156.

[37]) Deribland må nämnas den gåfva af 20 talenter, hvilken Isokrates erhöll af Cyperns konung Nikokles för de tre talen Till Nikokles, Nikokles och Evagoras, dem han tillsände honom; samt den af 1 talent som Isokrates' förra lärj. Timotheus skänkte honom af det Samiska bytet. *Pseudoplut. Is.* Om Förm. 40. *Benseler,* p. 12.

[38]) *Is.* Om Förm. 85—87. Såsom en vigtig grund derföre kan man räkna Isokrates' tal "Panegyrikos," hvilket utgafs omkring år 381. Hans skola öppnades dock något tidigare. *Rauchenstein,* Einl. zu Paneg.

Digitized by Google

lystnad, äfven vid denna sin jagt efter lärjungar, är Isokrates skiljaktig, då han yttrar, att vinningen ej består i det, som ökar egodelarna, utan i det, som förvärfvar en ett godt rykte, hvilket han grundar på utöfningen af rättvisa och annan dygd, samt att ej sjelf göra, hvad man klandrar hos andra, utan i verkligheten vara så god, som man ger sig ut för att vara.[39] Dessa åsigter uttalades äfven af Sokrates. I samma anda är det ock som Isokrates, uti talet Panath. 8, räknar bland sitt lifs största fördelar, att han ej varit en af förbisedda och föraktade menniskor, utan bland deras antal, som de mest bildade Greker både påminna sig och omtala såsom rättskaffens männer.[40] I likhet med Sokrates och till en del af samma skäl, att mera ostörd få egna sig åt det lefnadsyrke, hvartill han kände sig lämplig och kallad,[41]

---

39) *Is.* Till Dem. 21, 39, 2, 17, 38, 48—49. Om Freden, 32. Jfr. Mem. 1, VII, 1. II, VI, 39.

40) Jfr. *Is.* Till Dem. 43.

41) Så har *Zeller*, i Art. "Socrates" uti *Pauly*, Real-Encycl. d. Class. Alt. Wiss., förklarat Sokrates' yttrande i Plat. Apol. XIX. att daimonion förbjöd hans deltagande i statsgöromålen. *Sokrates* ansåg ock, att hvar och en först borde bilda sitt eget förstånd, genom att skaffa sig nödiga kunskaper till det man ville säga eller göra, förr än man befattade sig med

Digitized by Google

afhöll sig Isokrates från deltagande i de offentliga statsgöromålen, enligt hvad han sjelf derom yttrar i talet "Om Förmögenhetsutbytet" §§. 150—152; dervid han dock sofistiskt tilllägger såsom skäl det anseende, hvari sådane menniskor stodo både hos medborgare och andra. Men tillika uppgifver han i sammanhang härmed en ädel och oegennyttig grund dertill, att han ej eftersträfvade de inkomster han ur det allmänna kunnat erhålla, nemligen den, att han ansåg det ovärdigt, då han af sin enskilta förmögenhet kunde uppehålla sig, och äfven möjligen dervid kunde gå andra i förväg, hvilka för sitt lifs uppehälle nödgades anlita det af staten erbjudna. Att Isokrates' naturliga försagdhet äfven hindrade honom från deltagandet i det allmännas tjenst, hafva vi redan ofvanföre anmärkt.

---

det allmänna, likasom att han mera gagnade staten genom att, i st. f. sin egen person, bereda flere nyttiga medborgare genom sin enskilta verksamhet; Mem. III, VI, 16. ff. I, VI, 15. o. a. Samma åsigter om dessa ämnen yttrar ock *Isokrates* i talen Om Förm. 290 och Paneg. 1—2. För öfrigt uppmana begge dem som kunde det, att deltaga i statsförvaltningen; Mem. III, VII. *Is.* Om Förm. 304 ff., ehuru Isokrates här företrädesvis uppmanar till ledighet derifrån och vetenskaplig sysselsättning, om man egde tillräcklig utkomst.

Digitized by Google

Den utbildade tro på orakel och inre aningar, som hos Sokrates, hvars ryktbara daimonion just var en af hufvudgrunderna till anklagelsen emot honom, att vilja införa nya Gudar, återfinna vi ej hos Isokrates, hvilken i detta afseende hyllade den vanliga folktron.[42]) Sokrates method vid undervisningen synes Isokrates ej heller hafva följt.

Men att Isokrates' ryktbarhet, välstånd och den nya bana han inom vältaligheten beträdde, skulle bereda honom många afundsmän och motståndare bland sofister, sykofanter och andra hatare af hvarje mera framstående förmåga låg i sakens och förhållandernas natur, och Isokrates klagar sjelf deröfver,[43]) att, oaktadt han bjudit till att lefva i fred med alla menniskor och att förolämpa ingen, samt långt ifrån att någonsin derföre hafva blifvit stämd till rätta af någon,[44]) icke ens i de fall han ansett sig sjelf förorättad, vädjat i afseende å upprättelse till någon annan domare, än sin vederparts vänner, han dock ständigt ansattes af sofister och andra ränklystna menniskor, hvilka dertill ej eg-

---

[42]) Mem. I, I, 2. *Is.* Evag. 21 o. a. Jfr. nedanf. not. 109.

[43]) *Is.* Om Förm. 27. Panath. 5. 16. ff. Om Förm. 2. ff. Jfr. Om Förm. 38. 142—149. 259—260.

[44]) Samma uppgift om Sokrates i Mem. I, II, 63.

Digitized by Google

de annan anledning, än afunden öfver hans måttliga och dygdiga lif samt det rykte hans verksamhet honom förskaffat. För att gifva en bild af densamma och derigenom äfven vederlägga Lysimachi i sammanhang med påståendet om Isokrates' förpliktande att öfvertaga trierarchien gjorda beskyllan, att han förderfvade ungdomen genom sitt umgänge och undervisning,[45]) skref han sitt tal "Om Förmögenhetsutbytet," der han äfven i §§. 19—20 gör en jemförelse emellan sig och Sokrates[46]) uti den varning han gifver domarene öfver sin verksamhet, att icke låta enskild hämdlystnad och partihat förmå dem till ett lika förhastadt fällande af den anklagade, som det de och staten för icke längesedan fått ångra och önska ogjordt i frågan om en annan anklagad. I detta tal framställer

---

[45]) *Is.* Om Förm. 30. 6—7. Jfr. Panath. 18. ff. Att göra ἥττων λόγος till κρείττων, och tvärtom, för hvilket Isokrates af Lysimachus anklagades enl. §. 15 i talet Om Förm., var ock enl. *Plat.* Apol. III. en orsak till Sokrates' instämmande för rätta. De öfriga beskyllningarna mot Sokrates, att ej dyrka statens Gudar och vilja införa nya, samt att han gjorde barn uppstudsiga emot deras föräldrar, kunde Isokrates ej blifva föremål för, såvida han hyllade den vanliga religiösa folktron och förkastade Sokrates' lära om vetandet, hvarom vidare nedanf.

[46]) Jfr. *Christian*, pag. 726. not.*

Digitized by Google

han äfven sin uppfattning af talekonstens sanna värde och ändamål, hvartill äfven vi nu i behandlingen af vårt ämne vilja öfvergå. Vi anmärka blott derförinnan, att, ehuru Isokrates i slutet af sitt nyssnämnde tal yttrar sin fasta öfvertygelse, att Gudarna, hvilka han städse vördat och till hvilkas behag han sträfvat att lefva, skulle i den bästa och nyttigaste stund låta hans sista dag uppgå, han dock icke hade mod att efter den krossande underrättelsen om Grekiska frihetens dödskamp vid Chæronea, längre afbida tills denna stund sjelfmant inföll, utan han slutade genom frivillig hunger sitt lif par dagar derefter[47]) och bevisade derigenom åtminstone, att hans hyllning af den Macedoniske Philip icke hade sin grund i några förrädiska planer mot hans fosterland.

b) *Isokrates' uppfattning af talekonstens sanna värde och ändamål, samt hans dermed i sammanhang stående etiska åsigter.*

Isokrates var, såsom lärare i vältaligheten, en idkare af samma befattning som sofisterna och räknar sig äfven sjelf till dem i detta afseende, enligt hvad vi ofvanföre nämnt; men skillnaden emellan honom och dem yttrar sig mera framstående i hans åsigter om vältalighetens sanna värde och ändamål, samt i det in-

---

47) *Pseudöplut. Dion, fr. Hal.* o. a. Om Isokrates' förhållande till Philip., se nedanf.

Digitized by Google

nehåll han till följe deraf gaf densamma. Att han med sofisterna var i strid finna vi såväl af hans tal "Mot Sofisterna," som ock af de många andra ställen i hans skrifter, der han angriper deras förvända uppfattning och användning af vältaligheten. Vi börja här utvecklingen af denna fråga med en framställning af Isokrates' åsigter i ämnet. [48])

Det är bekant, yttrar han, att vårt väsende består af kropp och själ, och hvar och en torde väl medgifva, att själen af naturen är mera danad till att herrska och af ett högre värde; ty dess åliggande är, att rådslå öfver de allmänna och enskilta angelägenheterna, kroppens deremot att tjena och utföra det af själen beslutna. Följakteligen har man uppfunnit tvenne sätt för deras behandling, nemligen för kroppen paidotribik, deraf gymnastiken är en del, och för själen undervisning i vältaligheten, [49])

---

[48]) *Is.* Om Förm. 178—195, med inbegrepp af der citerade §§. 14—18, ur talet "Mot Sofisterna."

[49]) Texten har uttrycket "φιλοσοφία." Såsom grund för vår öfversättning deraf åberopa vi såväl det näst-följande, som Isokrates' begrepp af filosofi, och det sammanhang dermed, hvari vältaligheten enl. hans åsigt stod. Se derom *Is.* Om Förm. 270 ff. o. a., samt *Benseler*, Anmerk. zu Is. Rede Paneg. p. 165. not. 47.

Digitized by Google

hvilka begge motsvara samt öfverensstämma och sammanhänga med hvarandra. Genom dem göra läromästarne själen förståndigare och kroppen nyttigare, dervid de i uppfostran ej mycket från hvarandra afvika, utan använda liknande undervisning, öfningar och andra medel. Ty då de bekomma lärjungar, så lära paidotriberna dem de ställningar man för striden uppfunnit, lärarne åter i vältaligheten alla de reglor, hvaraf talet begagnar sig. Hafva de nu gjort dem deri erfarna och grundligt bildade, så öfva de dem vidare och vänja dem vid att bemöda sig, samt ålägga dem att förbinda det enskilta de lärt sig, på det de bättre må minnas det och förmå med sin mening komma de rätta tidpunkterna och omständigheterna närmare; ty att med sitt vetande omfatta dem är ej möjligt, men de som egna mesta uppmärksamhet deråt, och förmå bedömma det som händt, de träffa dem oftast. Med sådan behandling och undervisning kunna begge bringa sina lärjungar derhän, att de blifva bättre, än de i och för sig varit; men den kunskap besitter ingendera af dem, att de kunde göra hvem helst de ville, antingen till täflingskämpar eller till skicklige talare; ty något kunna de väl bidraga dertill, men i allmänhet blifva dessa färdigheter deras lott, som utmärka sig både genom naturliga anlag och sorgfällig öfning. I samman-

Digitized by Google

hang härmed framställer Isokrates, för att än mer åskådliggöra vältalighets undervisningens inneboende kraft, de löften han i detta afseende gaf sina lärjungar, och hvarvid han säger sig, såsom en hatare af dem, som lofva mer än de kunna hålla, hafva stått så i ord som handling allt sedan han beträdde sin lärarebana [50]). De således, hvilka vilja utmärka sig i tal eller handling, eller andra göromål, borde först af naturen hafva goda anlag till det de företaga sig, men sedan blifva undervisade och inhämta teorien, ἐπιστήμην, som finnes för hvarje sak, samt för det tredje skaffa sig vana deri och öfva sig i dess bruk till vinnande af färdighet; ty derigenom blifva de i alla saker fullkomliga och vida utmärkta framför andra. Men både lärare och lärjungar böra dervid medföra något dem eget: de sednare nemligen det naturanlag, som är af nöden, de förre förmåga att undervisa; gemensamt åter för begge är öfningen till vinnande af färdighet. De förre böra omsorgsfullt undervisa de lärande, desse

[50]) Här menar Isokrates väl sin lärareverksamhet i Athen, vid hvars början han, enligt hvad vi redan ofvanf. nämnt, utgaf talet "Mot Sofisterna,,; och hvilket, såsom innehållande enahanda åsigter som de nedanstående, Isokrates åberopar till bevis för sitt här fällda yttrande.

Digitized by Google

noga hålla sig vid det dem föreskrifna. Det sagda gäller nu om alla färdigheter; men om någon, med förbigående af det öfriga, ville veta, hvad som eger största inflytelse på undervisningen i vältaligheten, så skulle svaret blifva, att naturanlag dervid är det förnämsta och vida framstående framför allt annat. Ty den som har en själ, mäktig att uppfinna, lära, arbeta och ihågkomma; vidare god stämma och tydligt uttal, så att han ej allenast genom hvad han framställer, utan ock genom talets vackra sammanfattning och takt kan öfvertyga sina åhörare; dertill det mod, som ej är bevis af skamlöshet, men med hof och sans så förbereder själen, att den ej har mindre styrka, då man talar inför alla medborgare, än då man för sig sjelf öfverlägger något, hvem vet ej, att en sådan, äfven utan annan än den vanligaste och allmännaste undervisning, kan blifva en talare utan like bland Grekerna. Men å andra sidan åter kunna de af naturen sämre lottade, men i erfarenhet och omtanke öfverlägsna, blifva bättre än de, som med bättre anlag alltför mycket vårdslösat sig; så att beggedera, natur och erfarenhet, äfven hvar för sig kunna bilda goda subjekter till tal och handling, men till fullkomlighet fordras att de finnas förenade. Detsamma kan dock ej sägas om undervisning, som hvarken eger en lika

Digitized by Google

eller ens liknande förmåga; ty om man ock hade inhämtat huru noga som helst alla reglor för vältaligheten, så kan man väl bli en bättre stilist eller talförfattare än andra, men i brist endast af mod, ej kunna inför folket uttala ett ord.

Såsom förberedelser åter till den högre vältaligheten, sådan Isokrates uppfattade den, anser han,[51]) utom hvad vi nyss ofvanföre nämnt, nödigt att känna de reglor, enligt hvilka de särskilta arterna af tal både skrifvas och utföras, såvida denna öfning och undervisning befordrar tankens redighet och skärpning till nyttigare och vigtigare saker, samt, till vinnande af samma ändamål, någon tids sysselsättning med Geometri, Astrologi, Dialektik och dylika vetenskaper,[52]) emedan de, ehuru snart fallande från minnet samt i och för sig onyttiga för lifvet, utom för dem, som deraf ämna lifnära sig, dock utom det ofvannämnda äfven medföra det goda, att sysselsättningen dermed afhåller ungdomen från mycket ondt. Dock afråder han från ett fortsatt studium deraf äf-

---

[51]) *Is*. Mot Sofisterna, 15—17. Panath. 26—29. Om Förm. 45—46. 261—269.

[52]) Härtill räknar väl Isokrates äfven Arithmetik, *λογίσμοι*; *Is*. Bus. 23.

Digitized by Google

ven under mannaäldern, så att ens anlag och sträfvanden deri förstördes och användes till resultatet af de gamla naturfilosofernas fabler, af hvilka någon påstod tingens mångfalld vara oändlig, Gorgias åter alls ingen, och hvilka påståenden Isokrates förliknar vid gyckelmakares upptåg. Man blefve af sådan sysselsättning opraktisk samt sålunda onyttig för lifvet; men hvar och en, som ville uträtta något dugligt, borde ur sina sysselsättningar utesluta såväl onyttiga tal, som ock göromål, hvilka ej medföra något gagn. Till dessa af Isokrates bestämda vältalighets förberedelser hör väl äfven, med afseende å dennas innehåll och enligt talet "Till Demonikos," 51—52, kännedomen af författares dygderegior [53]) och af hvad i sofisternas skrifter kan finnas nyttigt, likasom bien, enligt Isokrates' yttrande, sätta sig på alla blommor men deraf dock endast hämta det gagneliga. Dessa ofvannämnda af honom bestämda förberedelser till vältaligheten tillägger

[53]) Troligen menar Is. äfven här de af honom uti talet Till Nik. 43. särskilt citerade gnomiske författarne: *Hesiodus*, *Theognis* och *Phokylides*; deremot anser han enl. §§. 46 ff. af nyssn. tal, *Homeri* och de äldre tragikernas skrifter onyttiga, ss. blott åsyftande att genom sin fabelaktighet *roa* läsarne. Jfr. Panath. 18—19.

Digitized by Google

han ej benämningen filosofi, såvida de för ögonblicket hvarken till tal eller handling äro nyttige, utan han kallar dem blott en själsöfning och förberedelse till filosofien, nära nog liknande gossarnas öfningar i skolan.[54]) Anmärkas kan äfven i sammanhang härmed den skillnad Isokrates gör emellan *vise*, *σόφοι*, och *vishetsälskare* eller *filosofer*, *φιλοσόφοι*:[55]) då det nemligen icke stode i mensklig förmåga, att uppnå en kunskap, genom hvars besittning man kunde veta, hvad som borde göras och sägas i hvarje förekommande fall, så kallade han dem *vise*, hvilka med sitt omdöme oftast träffade det bästa, men *vishetsälskare* dem, som sysselsatte sig med det, hvarigenom man snarast vinner denna förmåga. Vidare utvecklar Isokrates i nästföljande §§. hvilken sysselsättning derpå utöfvar det största inflytande, och jemte det han dervid förnekar tillvaron af någon sådan konst, som kunde hos de af naturen illa dertill utrustade utveckla dygd och rättvisa,[56]) anser han dock, att äfven de alltid bli bättre och värdigare, om de vinnlägga sig om att tala väl, öfvertyga och på ett verkligt sätt öfverträffa andra. Detta sammanhang åter, hvari syssel-

---

[54]) *Is.* Om Förm. 266.

[55]) *Is.* Om Förm. 270—271.

[56]) Jfr. *Is.* Mot Sof. 21.

Digitized by Google

sättningen med vältaligheten står till sann intellektuel och sedlig bildning, framställer Isokrates på följande sätt: Först kan den som beslutat sig att hålla eller skrifva tal, som förtjena lof och beröm, omöjligen välja orätta, småaktiga och privatstridigheter beträffande föremål dertill, utan tvärtom vigtiga och sköna och menniskovänliga och på de offentliga angelägenheterna syftande; ty om han icke uppfinner sådana, kan han ej heller uträtta något tillbörligt. Vidare skall han af på ämnet syftande omständigheter utvälja de mest passande och ändamålsenliga; men den som vant sig vid att skärskåda och bedömma sådana, skall ej blott vid det förhandenvarande talet, utan äfven vid andra göromål ega samma förmåga, så att de, som med vishetsbegär och äregirrighet beflita sig om vältaligheten, både lära sig att tala och tänka väl. Icke heller skall den, som vill öfvertyga andra, sjelf ringa akta dygden, utan rikta sin förnämsta uppmärksamhet derpå, att han må erhålla det bästa rykte hos sina medborgare för sin billighet. Ty hvem vet ej, att sådana tal synas sannare, hvilka hållas af dem, som äro väl anskrifna, än af dem, som stå i elakt utrop, och att de bevisningsgrunder, hvilka lemnas af lifvet, besitta större kraft, än de som blott talet framställer.[57]) Således,

[57]) Jfr. om *Sokrates* i Mem. IV, IV, 10.

Digitized by Google

ju ifrigare någon önskar att öfvertyga sina åhörare, desto mer bör han öfva sig i att vara en god och rättskaffens man och väl ansedd af sina medborgare. Och ingen må tro, att väl alla andra erkänna huru stort inflytande i afseende å öfvertalningskraft det eger, att man behagar dem, som skola dömma, men att allena de, som sysselsätta sig med vältaligheten, icke känna välviljans makt; ty mycket bättre än andra veta de icke allenast detta, utan ock dessutom, att det sannolika, bevisen och hela slaget af öfvertalningsmedel äro gagneliga endast för den del af talet, derföre de blifvit framlagda, men att det, att man gäller för en god och rättskaffens man, plägar göra ej blott talet trovärdigare, utan ock deras handlingar, som stå i detta rykte, mera ärade, och derom böra de förnuftiga bemöda sig mer än om allt annat.[58])

Och de slutligen, hvilka upphunnit det mål, hvilket Isokrates uppställde såsom det högsta för en sann bildning, och till hvilket således ock hans verksamhet och undervisning i vältaligheten skulle leda, voro, enligt hans yttrande i talet "Panathenaikos," §§. 30—32, följande: Först de, hvilka väl behandla de dagligen förefallande göromålen, och som ega ett

[58]) Jfr. *Is.* Om Förm. 292.

Digitized by Google

omdöme, hvilket träffar det rätta och oftast förmår finna det nyttiga; vidare de, hvilka passande och rättvist umgås med alla, som hvar gång nalkas dem, och hvilka tåligt och lätt fördraga andras bitterhet och sträfhet, men sjelfva, så vidt möjligt är, bevisa sig såsom de mildaste och billigaste mot sin omgifning; ytterligare de, som alltid beherrska sina begär och icke alltför mycket nedtryckas af olyckan, utan derunder förhålla sig manligt och värdigt den natur, deraf vi äro delaktige; för det fjerde och största de, som ej förderfvas af medgången eller deraf komma ifrån sig eller blifva öfvermodiga, utan qvarstadna på de förnuftiges ständpunkt, och icke mera fröjdas öfver de fördelar, hvilka skänkas dem af lyckan, än öfver dem, som redan från början varit deras tillhörighet genom deras natur och förstånd. Men dem, som ej blott i ett af dessa hänseenden, utan i dem alla egde en väl passande själsbeskaffenhet, dem kallade Isokrates kloka och fullkomliga män, samt i besittning af alla dygder.

Vi hafva här utförligt och mestadels med begagnande af Isokrates' egna uttryck framställt hans åsigter i vältaligheten, på det vi enligt denna grund lättare och klarare må kunna bedömma och utveckla ämnet. I öfverensstämmelse med Isokrates' ofvantecknade framställning af vältaligheten gaf han sin användning

Digitized by Google

deraf ett helt annat innehåll än de vanliga sofisternas. Han valde dertill råd till staters och närmast hans fosterlands och stamförvandters, till konungars och enskiltes väl, grundade på inhämtandet af dugliga och nyttiga kunskaper samt iakttagande af sanning, rättvisa och annan dygd, hvartill han säger alla sina tal syfta och hvilket ändamål af honom uppskattades högre, än talets yttre prydlighet och behag, ehuru äfven denna till den epideiktiska vältaligheten hörande egenskap särdeles afsågs af Isokrates, isynnerhet i hans yngre år, och äfven utgör ett af hans framställnings bemödanden, hvilket närmar honom sofisterna.[59]) I ofvannämnde anda yttrar han ock,[60]) att han mer fröjdats öfver dem af hans lärjungar, som utmärkt sig genom rättskaffenhet i sitt lif och sina handlingar, än öfver dem, hvilka gjort det såsom talare; och under det han medgifver vältalighetens makt att upphöja det ringa och förringa det höga samt sålunda till talarens fördel begagna saker och omständigheter, försäkrar han sig dock alltid hofsamt och väl hafva

---

[59]) Jfr. *Is.* Phil. 27. 82. Panath. 2. 11. 86—87. Om Fred. 26. Om Förm. 46—47. 51. 67. 85—86. o. a. *Dion. fr. Hal.* anf. st. §. 3.

[60]) *Is.* Panath. 87.

Digitized by Google

nyttjat sin förmåga.[61]) Med ofvannämnde sedliga grund för sina råd uppträdde han sålunda: i sina tal till konung Nikokles på Cypern [62]) för att inverka på honom till en mild och rättskaffens styrelse af hans rike och sålunda äfven till undersåtarnes på tacksamhet derföre grundade villiga lydnad för hans befallningar; i sitt tal till Philip af Macedonien, genom det öppna vädjandet till dennes ädelmod och rena afsigter mot Grekland, då han ville förmå honom,[63]) att sätta sig i spetsen för de förenade Grekerna vid ett hämndtåg mot Perserna, hvarigenom en förbättring i Greklands af inre partistrider uppfyllda samhällen skulle åstadkommas, likasom han till samma ändamål i sina tal "Panegyrikos" och "Om Freden" uppmanar de sins emellan fiendtliga Grekerna och närmast Athenienserna, att bilägga sina inbördes

---

[61]) *Is.* Paneg. 8—9. Om Förm. 36. — Af Lysimachus beskylles han dock, såsom vi ofvanf. nämnt, för motsatsen, enl. §. 15 i talet Om Förm.

[62]) Jfr. Om Förm. 70.

[63]) Samma uppmaning till Philip framställer *Isokr.* äfven i sitt 2:dra och 3:dje *Bref.* Derförinnan hade han redan i samma afseende vändt sig till Dionysius i Syrakusa uti sitt 1:sta *Bref*, till Alexander fr. Pheræ, enl. *Aristipps* bref till Philip, *Weissenborn*, not. 69, samt till Archidamus fr. Sparta i sitt 9:de *Bref.*

Digitized by Google

strider, bemöta bundsförvandterna med rättvisa och billighet samt, i stället för att bekriga hvarandra, vända sina vapen mot deras gemensamma arffiende Perserna; i talet "Areopagitikos" till att förmå Athenienserna till återinförande af den utaf Solon och Klisthenes upprättade statsförfattning, såsom mera passande och medverkande till ett sedligt statslif, än den då i Athen herrskande tygellösa oklokratien; i talet "Panathenaikos" med sin teckning af de fordna Atheniensernas bedrifter, dygd och förtjenster om det Grekiska fosterlandet samt sina uppmaningar till Athens dåvarande medborgare, att ihågkomma och söka likna sina stora förfäder, o. s. v.; samt ändteligen genom den öppenhet hvarmed han, fjerran från att vilja smickra [64]) folket, i sina tal angriper dettas fel så i det offentliga som enskilta lifvet, och hvarigenom han, äfven med förbiseende af sin ära eller missgunst hos detsamma, sökte enligt sin öfvertygelse befordra dess på sedlig förbättring grundade välgång. Detta ädla syftemål uttalar sig äfven i de sköna råd, som han i detta afseende riktar till enskilta personer. [65])

---

[64]) *Is.* Om Freden, 38—39. 72—73. Panath. 1. 271.

[65]) Härtill hör förnämligast talet "Till Demonikos." De redannämnde "Till Nikokles" och "Nikokles" innehålla äfven dylika föreskrifter.

Digitized by Google

Isokrates tillkommer sålunda den stora förtjenst, att han, med öfvergifvande af de vanliga sofisternas eristiska och onyttiga taleverksamhet, gjorde vältaligheten i och genom dess användande på det praktiska lifvet till organ för ett sedligt både stats- och hemlif; och denna omständighet gör det äfven förklarligt, att ur hans skola utgingo så många utmärkta män, och dock på så olika banor i lifvet.

Klart framstår nu äfven hans förhållande till sofisterna. Betraktade såsom blotta vältalighetslärare med dertill erforderlig förmåga, anser han deras sysselsättning långt ifrån förkastlig, såvida den alltid på ett bildande sätt inverkade på lärjungarna, hvilka deraf åtminstone vunno fintlighet, yttre lefnadsvana och användbarhet, dels till rättegångsbehof, dels till lärarekallet, o. s. v.; men denna sysselsättning var dock endast en förberedelse till den högre vältaligheten, sålänge föremålet derföre blott var talefärdighet, och ej derjemte en praktiskt nyttig och sedlig utbildning af förståndet och karakteren.[66]) Det är också just bristen i detta afseende, hvilken Isokrates ifrigast angriper hos sofisterna både i deras lära och dess tillämpning; ty de voro genom sin oriktiga använd-

---

[66]) *Is.* Till Dem. 3—4. Panath. 27—29. Om Förm. 199 ff.

Digitized by Google

ning af vältaligheten en orsak såväl till det förakt, hvari den och sysselsättningen dermed råkat, som ock till den allmänna sedlighetens undergång, och således hade äfven namnet *Sofist*, hvilket fordom bars såsom en hedersbenämning af Solon och andra Vise, de der aktade vältaligheten högt och derjemte voro nyttiga och dugliga medborgare, nu blifvit så föraktadt.[67]) I öfverensstämmelse med dessa åsigter klandrar Isokrates i sitt tal "Mot Sofisterna" deras skrytsamma och med förbiseende af sanningen gjorda löften åt sina lärjungar. Ty först de, som bedrefvo den eristiska talefärdigheten, talade osanning under allt det sken af sanningsenlighet, hvarmed de umgingos: då de nemligen lofvade sina lärjungar, att de uti deras skola skulle lära sig, hvad de borde göra, och genom denna kunskap blifva lyckliga,[68]) förbisågo de ju, att vi ej ega kunskap om det tillkommande. Dertill lofvade de inlära all denna lycksalighet för det låga priset af tre till fyra miner, hycklande föregifvande, att de behöfde intet, och kallande rikedomen litet guld och silfver; men icke desto mindre misstrodde de så sina lärjungar, åt hvilka de ut-

67) *Is.* Nik. 1. ff. Om Förm. 285. 283—290. 313.

68) Detta sofisternas påstående innebar således ock *dygdens lärbarhet.*

Digitized by Google

fästat sig att inlära rättvisa, att de blott mot främmande borgen lemnade dem undervisning, och sålunda motsade de i handling det, som de med ord lofvat. Följakteligen ådrogo de med skäl sin undervisning det omdöme, att den var ett lappri och småaktighet, ej en själens uppfostran. Men icke allenast desse ofvannämnde, utan ock de, som utfäste sig att inlära statsvältaligheten, voro klander underkastade af samma skäl, att de förbiságo sanningen och anságo konsten bestå deri, att genom ringa betalnings-anspråk och stora löften locka till sig många betalande lärjungar, och dervid de tillika voro så inskränkte, att, ehuru de sjelfva skrefvo sina tal sämre, än mången olärd oförberedd talar, de likväl lofvade göra sina lärjungar till sådane talare, att de ej skulle blifva okunnige om något af det, som ingår i angelägenheterna. Detta lofvade de ännu dertill inlära likasom bokstäfverna, oberoende af vunnen erfarenhet och lärjungarnas naturliga anlag, orätt anseende, att de genom sitt skryt skulle väcka beundran både för sig sjelfva och för vältaligheten, då likväl konsten ej deraf göres stor, utan genom utforskning af dess verkliga innehåll. Emedan åter bokstäfverna äro orörliga och oföränderliga, talet deremot måste rätta sig efter och afse tid, prydlighet och nyhet, så var denna deras jemförelse alldeles opasslig och de

Digitized by Google

sjelfva hellre skyldige, att för dylika exempel betala, än emottaga penningar, då de lofvat att vara andras läromästare, men dock sjelfva ännu behöfde så mycken uppfostran.

Under dessa synpunkter föllo nu enligt Isokrates' åsigt alla den tidens sofister. Men klandervärda voro äfven, enligt ofvannämnde grund, de före hans tid uppträdde, hvilka skrefvo läroböcker i vältaligheten; ty då de föregåfvo sig lemna reglor för juridisk vältalighet, begagnande detta ytterst förhatliga uttryck för sitt ämne, så voro dessa reglor lika passande för hvad lärbart är i juridisk, som i hvarje annan art vältalighet, och författarne till ock med sämre än de eristiske talarne i det afseende, att desse åtminstone bemödade sig om ett sken af dygd och måtta under alla de förderfliga slutsatser de uttalade, de förre deremot, med förbiseende af andra fördelar deras lärdom innebar, öppet förklarade sig såsom lärare i förmågan, att kunna deltaga och inblanda sig i alla möjliga angelägenheter och draga större vinst än andra.[69]

---

[69]) Emedlertid synes Isokrates sjelf såsom äldre hafva skrifvit en rhetorik, deraf numera blott några fragment återstå. Denna fråga är i alla fall omtvistad. Jfr. *Westermann*, §§. 48, not. 11; 49; 68, not. 15. *Rauchenstein*, Einl. zu Is. Schrift. p. 14.

Digitized by Google

I närmaste sammanhang med det ofvansagda står äfven det klander Isokrates i "Loftalet öfver Helena," §§. 1—13, samt annorstädes i sina skrifter [70]) uttalar öfver sofisternas val af ämnen för sin vältalighet. I stället för nemligen att de, som föregifva sig öfverträffa andra och vilja kallas sofister, borde söka att bevisa sin öfverlägsenhet uti det, hvari alla ville blifva deras medtäflare, så gjorde de det nu i det, som alla föraktade; och, i motsats till sina stora löften, sysselsatte de sig med småsaker, deraf åhörarne ej kunde draga någon nytta för lifvet, och dem de, blott till vinnande af bifall och beundran, sökte smickra och roa, obekymrade om sanningen och folkets verkliga väl, hvilket de dervid förbisågo, då de genom sitt smicker förblindade detsamma. Sålunda valde de sofistiske talarne, då ej tiden af dem användes till att nedsvärta hvarandra eller hvem helst de eljest ville, de vidunderligaste taleämnen, såsom: att ingen kan ljuga eller motsäga eller uppställa två motsatta tal om samma sak; att tapperhet, vishet och rättvisa äro ett och samma, att vi besitta deraf intet af naturen, men samma vetande omfattar dem alla; [71]) eller ock uppträdde de med an-

---

[70]) *Is.* Paneg. 189. Om Fred. 3—5. Panath. 13 135. 271. o. a.

[71]) Här uppträder således Isokrates emot sofisternas lära att *dygden är ett vetande.*

Digitized by Google

dra alldeles onyttiga eristiska täflingar. Vid allt detta egde de dock icke ens nyheten att högmodas öfver; ty långt svårare ämnen uppställde till samma ändamål de fordna sofisterna Protagoras, Gorgias, Zeno, Melissus o. a., hvilka genom sina hvarandra motsatta naturbetraktelser och påståenden om tingens mångfald, enhet, möjlighet, o. s. v. tillräckligt ådagalagt, att det ej är någon konst, att om hvarje sak hopsmida ett lögnaktigt tal. Vidare höllo sofisterna loftal öfver fattigdom, landsflykt, olyckor, ja om insekter, salt, o. a. d., föregifvande denna sin förmåga, att drägligt orda om det obetydligaste, såsom ett bevis för, att de ock med lätthet kunde tala om det sköna och goda. Detta sednare vore dock långt svårare, men tillika vida bättre, att deri och i det praktiskt nyttiga ega helst en behjelplig förmåga, än en huru fullkomlig som helst i småsaker och det för lifvet oanvändbara. Det var en illa förstådd vinnings- och ärelystnad, som, i förening med deras oförmåga till något bättre, dref dem dertill. De falska dygdenamn, hvarmed de utsmyckade de största laster, [72]) voro en orsak till det öfverhandtagande sedeförderfvet, hvilket understöddes af sykofanternas ränker, de der häftigare ansatte dem, som för sin un-

---

[72]) *Is.* Om Förm. 283 ff.

Digitized by Google

dervisning betalade något, än dem, hvilka till liderlighet använde större delen af sin förmögenhet. Det största onda i staten var således illasinnade talare och folkuppviglare, ty deras uppehälle grundade sig på dess inre stridigheter och obestånd.[73]) Till dessas antal hörde ock de vanliga rättegångstålarne och målförfattarne, för hvilkas verksamhet Isokrates hyste stort förakt och mångenstädes i sina skrifter ifrigt försvarar sig mot beskyllningen, att hafva idkat densamma.[74]) Dessa hans yttranden måste naturligtvis hänföras till hans läraretid i Athen; ty enligt hvad vi ofvanföre nämnt, skref äfven han i början rättegångstal. Att Isokrates för öfrigt, till följe af sin allmänna uppfattning af förberedelserna till den högre vältaligheten, äfven måste haft kännedom af den juridiska vältalighetens beskaffenhet ligger i sakens natur, och han yttrar äfven derom, att den bör gå ut på, att så klart, enkelt och öfvertygande som möjligt utreda saken inför domaren.[75]) Någon särskild färdighet i denna taleart egde Isokrates deremot ej.[76])

---

[73]) *Is.* Om Freden, 129—131.

[74]) *Is.* Om Förm. 2—3. 38. 46—50. Panath. 1. o. a. st.

[75]) *Is.* Om Förm. 52.

[76]) *Is.* Om Förm. 42.

Digitized by Google

Men ehuru det ofvansagda nogsamt rättfärdigar Isokrates' hopp, att det nya och värdigare innehåll han gaf sin vältalighet borde skilja honom från de vanliga sofisterna samt skydda honom och hans verksamhet från det vanrykte, hvari desses råkat; [77]) så bevisa dock de afsteg i sofistisk anda, hvilka han sjelf emot sin eljest uttalade bättre öfvertygelse gör på några ställen i sina skrifter, huru lätt den tidens äfven bästa karakterer voro insnärjda i sofistikens snaror. Isokrates var till följe af sin uppfostran och verksamhet mer än mången annan frestad dertill; men i alla fall berättiga dessa hans sofistiska afsteg oss dock ej, att ställa honom och hans verksamhet i bredd med sofisternas toma och all sedlighet undergräfvande användning af talefärdigheten, ehuru detta förhållande dock icke heller har bordt lemnas oanmärkt. I sådant afseende må anmärkas: det mindre samvetsgranna användandet af historien och omständigheterna, hvilket Isokrates låter komma sig till last på några ställen i sina tal, der det passat sig för hans ändamål; [78]) de utflykter från sitt ämne, hvilka

---

[77]) *Is.* Om Förm. 2—3. 168. Panath. 11. 15. Jfr. ofvanf. not. 59.

[78]) Så i Paneg. 88. ff. 97. ff. för att höja Grekernas och is. Atheniensernas bedrifter. Arch. 20, ff.

Digitized by Google

han, särdeles i "Loftalet öfver Helena," gör, oaktadt han tadlar samma fel hos den författare, hvilken han genom sin framställning af detta taleämne lofvade öfverträffa; de motsägelser emot sina bättre etiska åsigter, hvilka han par gånger uttalar, då det så passat sig för sammanhanget och ändamålet,[79]) samt ändteligen den skrytsamma ton, hvarmed han ofta talar om sig sjelf.[80]) Dessa fel hos Isokrates kunna till någon del finna sin förklaringsgrund i hans åsigter om förhållandet till vänner och fiender, i tiden till talens författande[81]) samt i sofisternas ständiga angrepp mot honom och hans verksamhet, hvars ädla syftemål och djupare grundlighet uppväckte deras hat och afundsjuka.

Motsägelserna i Isokrates' yttranden uti Panath. 67—69. och i 114—118; uti Panath. 168—172. och i Paneg. 54—60; hkt han ock sjelf vidgår och försvarar.

[79]) Så i Panath. 117—118., hkt han redan i §§. 183—185. klandrar. I Loftalet öfv. Helena, 54 ff. jemförelsen emellan skönheten och dygden i motsats till den i talet Till Dem. 5, ff.

[80]) Paneg. 3—4. 13—14.

[81]) Så var "Loftalet öfver Helena" ett af Isokrates' tidigare försök, då han mera närmade sig sofisterna; och till talet fogades sedermera en sednare författad början, §§. 1—13. *Christian*, Einl. zu Is. Lobr. auf. Hel. och zu Busiris.

Digitized by Google

Jemföra vi nu slutligen i denna fråga Isokrates' här ofvan tecknade åsigter om vältalighetens sanna värde och syftemål samt om förberedelserna till densamma med Sokrates' läror, så finna vi dememellan en stor öfverensstämmelse, då man naturligtvis förbiser det rent formella i begges verksamhet, nemligen Sokrates' dialektiska method och Isokrates' vältalighetsreglor. Så yttrar den förre i *Xenophons* Memorabilia, 1, VI, 14. IV, VII, 2—5. 8. enahanda åsigter om valet af studier, som dem vi ofvanföre hafva anmärkt att Isokrates uttalade. Ingendera hade hunnit den högre uppfattning af vetenskapen, som tillerkänner denna ett värde och ändamål i och för sig, oberoende af den praktiska nyttan; men deras åsigt i detta afseende egde den närmaste motsvarighet i deras allmänna verldsåskådning, hvilken var bunden vid det *ändamålsenliga* i naturens gång och inrättning, samt uti deras uppfattning af motiverna för och följderna af sedligheten sjelf. Samma klander af det skrytsamma, bedrägliga och för det praktiska lifvet onyttiga i sofisternas talefärdighet och ämnen, hvarmed Isokrates uppträdde mot dem, återfinna vi uttaladt af Sokrates i *Xen.* Mem. I, I, 11—16. I, VII. IV, VII, 6—8; och kasta vi blicken tillbaka på det allmänna mål Isokrates uppställde för sin vältalighet och verksamhet,

Digitized by Google

så torde vi med skäl få om honom nyttja samma omdöme, som *Xenophon* om Sokrates i Mem. I, II, 64: "I stället för att förderfva de unga, för hvilket anklagaren beskyllde honom, bragte han uppenbarligen dem af sina anhängare, som hade några dåliga böjelser, att kufva dem, samt åstundade att omvända dem till den skönsta och utmärktaste dygd, hvarigenom både stater och enskiltes hus väl ombesörjas."

I det vi nu öfvergå till en närmare utveckling af denna dygd, — af Isokrates' etiska läror, lemna vi honom här såsom sofist eller vältalighetslärare, och hoppas oss genom utläggningen af hans uppfattning af vältaligheten tillräckligt hafva ådagalagt, att man i allmänhet blott med afseende å hans mot betalning meddelade undervisning i vältaligheten kan räkna honom till sofisterna. Det moraliska innehåll och sedliga syfte, hvilket han gaf densamma, var Sokratiskt. För öfrigt har Isokrates lika litet som Sokrates uppställt något egentligt system i moralen. Deras läror meddelades såsom enskilta uppfostrings- och lefnadsreglor, hvilket än mer är fallet hos Isokrates, hvars helt och hållet praktiska riktning vi redan ofvanföre antydt. Hans äfven af oss anförda definition af vise och filosofer lemnar derpå ett klart bevis, som vidare bestyrkes utaf hans uppfattning af den sokratiska dygdeläran. Isokra-

Digitized by Google

tes nämner sjelf, [82]) att i hans etiska föreskrifter icke funnos några nyheter eller något otroligt eller obegripligt, utan han uppmanade till en dygd och klokhet, som af alla kunde inses, samt betraktade denna sin verksamhet sannare och nyttigare än deras, hvilka lärde en för andra obekant och af dem sjelfva motsagd sedlighet och vishet. Från en filosofisk synpunkt uppfattade han sålunda ej Sokrates' läror, hvilket vi här en gång för alla önska hafva anmärkt. Den praktiska sedliga lefnadsvisheten var den frukt Isokrates skördade af umgänget med Sokrates, och ifrån en allmän förnuftig ståndpunkt var det som han, i likhet med Sokrates och i motsats till sofisterna, bestämde såväl statens som enskiltes förhållanden och pligter. Allt detta ger sig nogsamt tillkänna vid jemförelsen emellan de utaf honom och af Sokrates uttalade dygdeläror.

Hvad således först den allmänna uppfattningen af dygden beträffar, lärde Sokrates: [83])

---

[82]) *Is.* Till Nik. 41. Om Förm. 84.

[83]) Vi grunda denna korta framställning af det Sokratiska dygdebegreppet på följ.: *Xen.* Mem. III, IX, 4—5. IV, VI, 1—7. 10—11. *Xen.* Symp. II. 9. 12. *Plat.* Prot. 352. *Xen.* Mem. III, IX, 1—3. IV, II, 19. ff. III, VIII, 3—7. IV, VI, 8—9. II, I, 27, ff. I, VI, 9. IV, VIII, 6. III, IX, 14. 4. IV, III, 1. I, V. IV, IV; V; VI. Jfr. *Zeller*, ofvancitt. artt.

Digitized by Google

Dygden är ett vetande, och detta vetande är ett vetande af det rätta, hvilket är identiskt med det sköna och goda. Den nemligen, som en gång vet det goda, han utöfvar det ock, ty ingen gör annat än han anser godt och vetandet är alltid starkare än begären. Följakteligen är ingen medvetet ond; men de som ej veta det rätta, de kunna ej heller utöfva det, ty om de ock försökte, så fela de. Då dygden således består i ett vetande, så äro de enskilta arterna af dygd icke olika, ej heller enskilta stånds och köns dygder, anlagen till dygd hos alla lika och denna *en* och *lärbar*. Då nu vidare detta vetande af det rätta är det högsta goda, så är ock okunnigheten derom det största fel, och bättre således att vetande än ovetande göra orätt, samt i sammanhang dermed sjelfkännedomen, såsom en grund till sträfvandet att upphäfva den sedliga ovetenheten, det första och nödvändiga villkoret för dygden. Det gifves intet absolut, utan blott ett relativt godt; allt är godt blott såvida det är godt till något, och det sköna och goda således icke annat, än det nyttiga och användbara. Dygden hade ock sålunda ett eudämonistiskt mål, hvilket hos Sokrates renast framstår uti det moraliska sjelfmedvetandets njutning. En annan grund för dygden lägger han äfven i lydnaden för statens lagar. Då ej dessa enkelt kunna tilläm-

Digitized by Google

pas, begagnar han den förra. Dygden och lycksaligheten, *εὐπραξία*, hvilken bestod i dygdens utöfning, voro oåtskiljaktigt förenade, ömsesidigt såsom orsak och verkan. Dygden yttrar sig på fyra sätt: *Vishet*, *Sjelfbeherrskning*, *σοφία*, *σωφροσύνη*; *Rättvisa*, *δικαιοσύνη*; *Måttlighet*, *ἐγκρατεια*, och *Manlighet*, *Tapperhet*, *ἀνδρεία*.

Dessa Sokrates' åsigter finna vi hos Isokrates på följande sätt dels bestridda, dels modifierade och dels äfven följda. Att "dygden är ett vetande" var den Sokratiska dygdelärans grund. [84]) Denna sats förkastar deremot Isokrates genom sitt klander i "Loftalet öfver Helena", §. 1. af dem som påstå, att tapperhet, vishet och rättvisa äro ett och samma, och af naturen ega vi intet utaf dem, men vetandet om dem alla är ett; [85]) hvilket Isokrates' ytt-

---

[84]) Mem. III, IX, 5: *"Εφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι.* Mem. IV, VI, 7: *Τίνι γάρ, ἔφη, ἄλλῳ τις ἂν εἴη σοφός, εἴ γε μὴ ἐπιστήμῃ; ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; "Εμοιγε δοκεῖ.*

[85]) - - *οἱ δὲ διεξιόντες ὡς ἀνδρεία, καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη ταὐτόν ἐστι, καὶ φύσει μὲν οὐδὲν αὐτῶν ἔχομεν, μία δ' ἐπιστήμη καθ' ἁπάντων ἐστίν.* — Sokratiskt skiljer Isokrates emellan vetande, *ἐπιστήμη*, och mening eller tro, *δόξα*, i talen Mot Sof. 8. och Om Förm. 271. — Någon annan identitet emellan det sköna, goda och rätta, än den

Digitized by Google

rande väl der egenteligen riktades mot sofisterna, som äfven, enligt hvad vi ofvanföre anmärkt, lofvade inlära dygden i egenskap af ett vetande, men det träffar ock Sokrates' lära i samma afseende. Till följe häraf förfalla äfven hos Isokrates de Sokratiska satser, som ur denna allmänna grund härflyta. Särskilt framställer han anlagens stora vigt för sedligheten, hvarigenom han således modifierar vetandets makt öfver begären; likaså tillägger han äfven den omedvetna dygden värde, ehuru han inrymmer en högre plats åt den medvetna. Hvad åter dygdemotiverna beträffar, så öfverensstämma Isokrates' åsigter med Sokrates'. Statens lagar, den af dygden härflytande lycksaligheten och det egna medvetandets dom böra vara dygdegrunder, och dygden är omvändt all sann lycksalighets upphof. Likaså sluter sig Isokrates praktiskt till Sokrates' lära om den skillnad, som den dygdige gör emellan lyckan af slumpen, *εὐτυχία*, och lycksaligheten i och genom dygdens utöfning, *εὐπραξία*, hvilken var menniskans högsta goda och yttersta ändamål.

---

som härflyter af uttryckens begagnande, uppställer Isokrates ej. Så hvad det rätta och sköna beträffar i Panath. 187: *οὐδὲν οὔθ' ὅσιον οὔτε καλόν ἐστι τῶν μὴ μετὰ δικαιοσύνης καὶ λεγομένων καὶ πραττομένων*", o. a.

Digitized by Google

I sjelfva uttrycket gör Isokrates dock ej denna skillnad; han betecknar lycksaligheten vanligen med ordet: "εὐδαιμονία." [86]) I likhet med Sokrates förnekar äfven han tillvaron af något absolut godt. Vi anföra här, såsom vidare grund för detta bedömmande af Isokrates och derjemte till ett bättre åskådliggörande af hans praktiska uppfattning utaf Sokrates' läror, följande yttranden och ställen ur Isokrates' tal:

Om Förm. 274—275: "Jag anser någon sådan konst, som kunde hos de af naturen illa dertill utrustade inplanta dygd och rättvisa, hvarken förr hafva funnits eller nu finnas, och att de, som derom göra motsatta löften, borde afsäga dem och upphöra att tala så dåraktigt, tills ett sådant uppfostringsmedel vore gifvet; men att de dock blifva bättre och värdigare om de beflita sig om vältaligheten och eftersträfva att kunna öfvertyga sina åhörare, samt ej åstunda sådan vinning, som de oförnuftige afse, utan den som i verkligheten eger denna egenskap;" nemligen, enligt hvad Isokrates, såväl i sin allmänna framställning af vältaligheten, som särskilt i talet "Till Demonikos" §. 21. uppgifver, "ej det som ökar egodelarna utan det som bereder ett godt namn och ryk-

[86]) *Is.* Om Freden, 32. — Uti samma syfte i Panath. 228: "εὐδαίμονας καὶ μακαρίους," och Om Fred. 63: "εὐδαιμονήσειν."

Digitized by Google

te." [87]) Till Dem. 5—7. "Endast de, som beträdt denna lefnadsbana, [88]) kunna verkligen hinna dygden, utöfver hvilken ingen aktningsvärdare och fastare egendom finnes; ty skönheten antingen medtages af tiden eller förvissnar af sjukdomen; rikedom åter är mera en tjenare för onskan än för rättskaffenheten, i det den bereder tillfälle till utsväfningar och lockar de unge till vällust; styrkan i förening med förstånd gagnar väl, men detta förutan skadar den mera sina egare, och pryder väl kämparnas kroppar, men insveper i mörker själens bildning. Dygdens besittning allena fortlefver deremot hos dem, med hvilkas själar den stadigt utbildats, är bättre än rikedom och nyttigare än börd, gör det för andra omöjliga möjligt, uthärdar med mod det för mängden förskräckliga, anser lättjan som en skymf, men arbetet som en heder. Nik. 46—47: Det är visserligen förtjent, att man berömmer de af naturen sedlige, men än mer de af grundsats så beskaffade; ty de som af slumpen, men ej af vett och vilja äro rättskaffens, kunna ock för-

---

[87]) *Is.* Mot Sof. 3. 14—15. 21. Om Förm. 184—188.

[88]) Neml. den, som Isokrates genom sina etiska föreskrifter i detta tal utstakar. En liknande jemförelse mellan dygden och andra förmåner återfinnes hos Sokrates i Mem. IV, II, 34—35.

Digitized by Google

ändras; men det är tydligt att de, som med sådan naturbeskaffenhet äfven inse, att dygden är det högsta goda, förblifva vid dess utöfning hela sin lefnad igenom. Nik. 44. Dygderna böra ej bedömmas efter samma måttstock, utan rättvisan i bristen, sjelfbeherrskningen vid makten och måttligheten i ynglingaåldern. Till Dem. 16. Lyd lagarna.[89]) Nik. 2. Vi vörda Gudarna, utöfva rättvisa och beflita oss om andra dygder, icke på det vi må ega mindre än andra, utan på det vi med de flesta fördelar må tillbringa vårt lif. Till Dem. 46—47: Mest skall du uppmanas till ifver för ädla handlingar, om du inhämtat, att vi ock deraf ega de ädlaste njutningar.[90]) Om Förm. 281—282: Den som anser dem, som röfva eller bedraga eller i allmänhet göra något ondt, ega flere fördelar än andra, han anser ej rätt; ty inga äro i hela lifvet mera underlägsna än desse, eller i större behof, eller lefva föraktligare och i allmänhet olyckligare. Om Freden, 63: De, som skola blifva lycklige, böra vara utrustade med vördnad för Gudarna, måtta och annan dygd. Panath. 228: De som ge sig ut för att ifra för dygden, böra ock söka likna

---

[89]) Jfr. Till Dem. 13. 36.

[90]) Jfr. Mem. II, 1, 27, ff. *Is.* Om Förm. 217.

Digitized by Google

den kraft, som innebor i visheten, rättvisan och andra dygder; ty de gagna ej sitt eget väsende, men dem, hos hvilka de uppstått och qvarblifvit, göra de sälla och lyckliga.[91]) Till Dem. 16. Hoppas aldrig, då du gör något ondt, att det skall blifva fördoldt, ty om du äfven döljer det för andra, så är du dock sjelf deraf medvetande".[92]) I Panath. 32. räknar Isokrates bland de dygdiges antal "dem som ej förderfvas af medgången eller deraf komma ifrån sig eller blifva öfvermodiga; utan qvarstadna på de förnuftiges ståndpunkt, och icke mer fröjdas öfver de fördelar dem skänkas af lyckan, än öfver dem, som redan från början varit deras tillhörighet genom deras natur och förstånd. Panath. 223—224: "Tingens väsende hvarken gagnar eller skadar oss, utan menniskornas bruk deraf och handlingar äro orsaker till allt som vederfares dem. Detta kan man finna deraf, att samma saker, ehuru uti intet skiljaktiga, blifva gagneliga för en, skadliga för en annan; ty då det är orimligt, att tingen kunde ega en motsatt och ej enahanda beskaffenhet i och för sig, så vederfares ock

[91]) Jfr. *Is.* Om Freden, 31—32.

[92]) *Sokrates* åberopar i Mem. I, VI, 9. och IV, VIII, 6. såsom dygdemotiv det moraliska sjelfmedvetandets njutning af dygdens utöfning. Vädjandet till samvetets dom är dock för begge gemensamt.

Digitized by Google

olika dem, som handla rätt och rättvist, och dem som göra det utsväfvande och illa."

Anmärkas bör särskilt den framstående plats såsom motiv till och följd af dygden, hvilken Isokrates inrymmer äran och ryktet, för hvars vinnande på denna grund allt, ja ock lifvet borde offras.[93]) Vi hafva redan ofvanföre antydt denna riktning hos Isokrates och tillägga blott här, att äfven Sokrates upptager äregirigheten såsom dygdemotiv,[94]) ehuru han ej ger den samma vigt och betydelse som Isokrates. Den uppmaning till dygd, hvilken Isokrates finner uti minnet af stora förfäders dygd och bedrifter, och den han flerestädes i sina skrifter upprepar,[95]) uttalades äfven af Sokrates.[96])

Hvad nu vidare de olika sätt beträffar, hvarpå dygden enligt Sokrates' lära yttrade sig, så

---

[93]) *Is.* Till Dem. 43. Till Nik. 32—37. Evag. 1—5. Paneg. 95. Phil. 134—135. Archid. 108—109. — I sammanhang härmed står väl äfven Isokrates' yttrande i talet Till Nik. 3., att man bör ega frihet att öppet klandra hvarandras fel. Den fria yttrande rätten försvarade ock Sokrates, enl. Mem. I, II, 32. ff. IV, IV, 2.

[94]) Mem. III, III, 13. III, V, 3.

[95]) *Is.* Om Förm. 306. ff. Phil. 113. o. a.

[96]) Mem. III, V, 3. ff.

Digitized by Google

igenfinna vi uti Isokrates' framställning i Panath. 30—32. af dem, han kallade kloka och fullkomliga män samt i besittning af alla dygder, samma vishetens, rättvisans, måttlighetens, manlighetens och sjelfbeherrskningens pligter, hvilka äfven Sokrates yrkade, och i hvilkas förenade kännedom och utöfning dygden bestod. Den skillnad, som dervid till följe af deras olika uppfattning af det allmänna dygdebegreppet företer sig, skola vi här nedanföre utveckla i sammanhang med dessa nyssnämnda dygdearter, såvida den ej redan ofvanföre blifvit anmärkt. Vi nämna blott derförinnan, att Isokrates kallar dem delar, μέρη, i förhållande till dygden i dess helhet,[97]) likasom att en eller flera deraf i bredd med denna af honom uppräknas,[98]) utan att han dock dervid bestämt uppgifver alla. Enligt ofvanciterade §§. 30—32. af Isokrates tal "Panathenaikos," voro de dygdige följande:

1. "*De som väl behandla de dagligen förefallande göromålen, och som ega ett omdöme, hvilket träffar det rätta, och oftast förmår finna*

---

[97]) *Is.* Om Freden, 32. Loft. öfv. Hel. 21.

[98]) *Is.* Nik. 29. 30. 43—45. Evag. 22—23. Loft. öfv. Hel. 21. 31. Panath. 228.

Digitized by Google

det nyttiga." [99]) Jemföra vi härmed Isokrates' definition i talet Om Förm. 271. på Vise, nemligen, att då det ej stod i menniskoförmåga, att inhämta ett *vetande*, ἐπιστήμην, genom hvars besittning man kunde förstå hvad man bör göra och säga i hvarje förekommande fall, kallade han dem vise, som med sin *mening*, δόξαις, oftast träffade det bästa; så igenkänna vi i ofvananförda egenskap hos de dygdige Isokrates' praktiska uppfattning af *Visheten*, σοφία, hvilken han ock upptager bland dygdearternas antal i Loftalet öfv. Helena, 21. och Panath. 228. m. fl. st. Sokrates åter hade benämnt dem vise, som visste något, och då en menniska ej kan veta allt, så är man ock vis blott i det man vet, ty visheten, σοφία, är sjelf ett vetande, ἐπιστήμη. [100]) Ej heller åtskiljde Sokrates denna vishet och sjelfbeherrskningen, σωφροσύνη, eller utöfningen af det erkändt goda och undvikandet af det erkändt onda; såvida detta var en nödvändig följd af vetandet och dess magt öfver begären. En sådan skillnad gör deremot Isokrates till följe af sitt förkastande af vetan-

---

[99]) Texten: Πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπίπτουσι, καὶ τὴν δόξαν ἐπιτυχῆ τῶν καιρῶν ἔχοντας καὶ δυναμένην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στοχάζεσθαι τοῦ συμφέροντος.

[100]) Mem. IV, VI, 7.

Digitized by Google

det såsom enda dygdeprincip, och upptager således särskilt i det fjerde af dygdemomenterna sjelfbeherrskningen, hvilket vi nedanföre vid frågan derom skola vidare utveckla. Men derjemte innesluter han praktiskt denna fordran af den dygdige äfven i här behandlade moment. Den vigt Sokrates, till följe af sin allmänna uppfattning af dygden, lägger på vetande och kunskaper såsom grund för densamma och således ock för lycksaligheten, samt den vård han till detta ändamål anbefaller om själen såsom den herrskande och kroppen såsom den lydande och tjenande,[101]) återfinna vi äfven praktiskt uttalad af Isokrates, utaf hvars yttranden vi, såväl här med afseende å vishetén, som ock nedanföre vid frågan om de andra dygdearterna, vilja anföra några, till vinnande af bättre åskådlighet utaf hans praktiska riktning.

Således med afseende å visheten:[102]) "Det anstår den, som rätt och passande vill

---

[101]) Jfr. Mem. I, II, 4. I, IV, 9. 13. 17. II, I, 28. II, VI, 39. III, IX, 1—3. 11. III, XII. IV, I, 5. IV, VII, 9. IV, VI, 1. o. s.

[102]) *Is.* Om Förm. 290. Till Dem. 40. Om Förm. 180. Till Dem. 12. 14. 18. Till Nik. 12. Om Freden, 32. Till Dem. 41. 15. — Jfr. äfven: Till Dem. 21. 18. 19. 34. Till Nik. 51. samt vår framställning ofvanf. af Isokrates' åsigt om vältaligheten.

Digitized by Google

indela sin lefnad och lägga en god grund för densamma, att förr draga omsorg om sig sjelf, än om sina egodelar, och att icke skynda eller eftersträfva att befalla andra, förr än man sjelf fått en styresman för sitt omdöme, och ej så mycket glädjas och förhäfva sig öfver andra fördelar, som öfver dem, hvilka själen vunnit genom uppfostran. Drag försorg om allt som rör lifvet, men främst uppöfva ditt förstånd; ty den största sak i den minsta är ett godt förstånd i menniskokroppen. Bjud till att hvad kroppen beträffar vara arbetsälskande, men till själen åter vishetsälskande, på det du med den förra må kunna utföra hvad du beslutat, med den sednare åter förstå att förutse det nyttiga. Vårt väsende består af kropp och själ, och ingen nekar väl, att ju själen är mera danad till att herrska och mera värd; ty dess åliggande är att besluta både om enskilta och allmänna angelägenheter, men kroppens att vara en tjenare för det af själen beslutna. Våra kroppar äro så inrättade, att de utbildas genom måttliga ansträngningar, våra själar åter genom nyttigt tal. Drif af kroppsöfningar ej dem som afse styrkan, utan dem som befordra helsan; om du åter är vettgirig, så skall du ock blifva mångkunnig. Anse ej, att omtanke väl är nyttig i andra saker, men ej eger någon kraft till att göra oss bättre och klokare, eller att vi

Digitized by Google

intet kunna bidraga till dygden; utan var öfvertygad, att vår natur kan understödjas genom undervisning och bemödande. Intet har i sig till egodelars samlande, eller till äran, eller till det som bör göras, eller öfverhufvudtaget till lycksaligheten den kraft, som dygden och dess delar; ty genom de förmåner vi till själen ega förvärfva vi äfven annat gagneligt, deraf vi kunna vara i behof; följakteligen glömma de, som vanvårda sitt förstånd, att de derigenom äfven förbise, att sjelfva kunna både tänka och verka för sig bättre än andra. Öfverväg först med ditt förstånd allt hvad du vill säga; hvad som är skamligt att göra, är ej heller vackert att tala."

2. "*De som passande och rättvist umgås med alla, som hvarje gång nalkas dem, och som tåligt och lätt fördraga andras bitterhet och sträfhet, men sjelfva, så vidt möjligt är, bevisa sig såsom de mildaste och billigaste mot sin omgifning.*" [103]) Här upptager Isokrates således *Rättvisan*, *δικαιοσύνη*, bland den dygdiges egenskaper, och nämner den äfven bland

---

[103]) Texten: *ἔπειτα τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥαδίως φέροντας, σφᾶς δ' αὐτοὺς ὡς δυνατὸν ἐλαφροτάτους καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας.*

Digitized by Google

dygdearternas antal i Nik. 29. Panath. 228. o. a. Han prisar uti nysseiterade §. af talet "Nikokles" den jemte sjelfbeherrskningen såsom de rättskaffens menniskornas utmärkande egenskaper, och uppmanar öfverallt i sina skrifter till dess utöfning. Den grund för rättvisan, hvilken Sokrates i Mem. IV, IV, 12. uppställer, att "det lagenliga är det rättvisa," samt hans utveckling deraf [104]) med afseende å Gudar, menniskor och vetandet, återfinna vi ej hos Isokrates, hvars åsigter om rättvisan lämpligare kan hänföras till den äfven af Sokrates uttalade sats, [105]) att den som afhåller sig från det orätta är rättvis, och att man ej sjelf bör göra, hvad man klandrar hos andra. För öfrigt yrkar äfven Isokrates [106]) kännedom af och lydnad för lagarna såsom åsyftande det rätta, samt öfverensstämmer sålunda praktiskt med

---

104) Förnämligast i Mem. IV, III; IV; VI. — Sokrates' yttrande i Mem. IV, II, 17. ff. att bedrägeri i god afsigt mot vänner är rättvist, hafva vi ej funnit upprepadt af Isokrates. Angående lagarnas upphof nämner Sokrates i Mem. IV, IV, 25. att Gudarna hafva gjort det rätta till lag; Isokrates åter upptager lagar och styrelse såsom fördelar, dem Gudarna ej gifvit men menniskorna beredt sig sjelfva; Paneg. 38.

105) Mem. IV, IV, 11—12.

106) *Is.* Till Nik. 2—3. Archid. 34—36.

Digitized by Google

Sokrates äfven i detta afseende. En häntydning på vissa sedliga förbindelser, hvilkas allmänna giltighet bevisade deras gudomliga ursprung, finna vi hos Isokrates i Panath. 169. med afseende å skyldigheten att begrafva sina döda, och kan jemföras med Sokrates' bekanta νόμοι ἄγραφοι [107]) eller oskrifna lagar, ehuru han deribland ej nämner den af Isokrates upptagne skyldighet, utan i stället vördnaden för Gudarna, aktningen för föräldrar och tacksamheten. Hvad rättvisans allmänna praktiska utöfning beträffar, så öfverensstämma Sokrates' och Isokrates' åsigter. Vi anföra här af den sednares följande: [108]) "Jag förundrar mig om någon anser dem, hvilka utöfva fromhet och rättvisa, förblifva och fortfara deri uti den förmodan, att ega mindre än de onda, och icke tvärtom anse sig både af Gudar och menniskor

---

[107]) Mem. IV, IV, 18—24.

[108]) *Is.* Om Freden, 33—34. Till Dem. 16. 13. Till Nik. 20. Nik. 61. Till Dem. 17. 26. 24. 25. 33. 30. 29. 37. Nik. 58. Till Dem. 39. Panath. 187. — Jfr. Om Förm. 281—282. Om Freden, 35. Till Dem. 38. 2. 48—49. 36. Nik. 57. Till Dem. 1. Om Förm. 14. 23. — Af Sokrates' åsigter om rättvisan må här citeras: Mem. IV, III, 16. 17. I, I, 2. 18. I, II, 63. I, III, 3. IV, IV. 1, VII, 1. II, VI, 39. I, II, 29. II, III, 14. II, VI, 35. II, IV; V; VI; VII; IX; X.

Digitized by Google

få mer än andra. Jag anser dem, som högre akta orättvisa och anse för det högsta goda att taga af andras, i början väl njuta af det de röfvat, men kort derpå komma i största vånda; men att de, som lefva med fromhet och rättvisa, både för stunden äro i säkerhet, och för all tid hafva ett bättre hopp. Frukta Gudarna, [109]) hedra föräldrar, akta vänner, lyd lagarna. Visa dig from i det som rörer Gudarna, ej allenast uti att offra, utan ock i hållandet af eder; ty det förra är tecken till förmögenhet,

---

[109]) Hvad Isokrates' tro på Gudarna och deras verksamhet samt viljas uppenbarande genom orakel och andra tecken beträffar, äfvensom hans åsigter om odödligheten, så skiljer han sig häri ej från den vanliga Grekiska folktron, men väl från sofisternas påståenden i dessa ämnen. Hans yttranden i dessa afseenden uti talen: till Dem. 50. Bus. 38—43. Paneg. 31. 38. Evag. 21. 25. Phil. 150. Arch. 59. Panath. 186. Evag. 2. 14. 15. 70. *Phil. 134. Plat. 61. kunna sålunda egentligen blott med hänseende till det sammanhang med ethiken, hvari de af Isokrates uttalas, ställas i bredd med Sokrates' säkrare yttrade åsigter uti dessa ämnen i Mem. I, I, 19. I, IV, 5. ff. IV, III, 2. ff. 14. I, III, 1—4. I, I, 9. IV, VII, 10. Plat. Apol. XXII—XXIII. o. a; ehuruväl ock Sokrates, äfven genom sina här framställda läror om Verldskaparen, själens delaktighet af det gudomliga och sin tvetydiga odödlighetslära, hvilka alla blefvo outvecklade, föga höjde sig öfver sin tids bättre och upplystare åsigter i dessa ämnen. Jfr. *Zeller*, p. 56. ff.

Digitized by Google

det sednare till sedernas rättskaffenhet. Hedra väl alltid Gudomen, men mest i förening med staten, ty sålunda anses du både offra åt Gudarna och lyda lagarna. Men anse såsom det skönaste offer och största gudstjenst, om du bevisar dig såsom den bästa och rättvisaste; ty sådane menniskor ega mer hopp att erhålla något godt af Gudarna, än de som offra många offer. Gören ej åt andra det, hvaröfver J sjelfve skullen vredgas, om det vederfores eder, och utöfven ej det som J klandren. Berömmen ej allenast de goda utan liknen dem ock. Ett godt rykte skall du isynnerhet vinna, om du ej sjelf gör hvad du klandrar hos andra. Anse det lika skamligt att besegras af sina ovänner i att göra hvarandra ondt, som att öfverträffas i välgerningar af sina vänner. [110]) Knyt långsamt vänskap, men försök att bibehålla den en gång knutna. Du behandlar dina vänner bäst,

---

[110]) Denna äfven af Sokrates uttalade, men från högre synpunkt förkastliga åsigt, låg i närmaste sammanhang med dygdens eudämonistiska begrundning och den allmänna hedniska lefnadsåsigten. Ur denna princip kunna ock Isokrates' bittra yttranden om Lacedæmonierna och Perserna förklaras; t. ex. i Paneg. 111. ff. och 157. ff. Hvad de förra beträffar, ursäktar han sig dock dermed, att han sålunda sökt förbättra dem. Paneg. 129. ff. — Jfr. Paneg. 184.

Digitized by Google

om du ej afbidar deras böner, utan sjelfmant hjelper dem i behofvets stund. Pröfva dina vänner under lifvets olyckor och gemenskapen i faror; ty guldet pröfvas i eld, vänner igenkänna vi i olyckan. Anse såsom vänner dem, hvilka icke allenast sörja öfver dina olyckor, utan ock icke afundas dina fördelar; ty många oroas väl öfver vänner som illa går, men afundas dem dock i medgången.[111] Om dem du vill göra till vänner tala godt i deras närvaro, som framföra det till dem; ty beröm är början till vänskap, tadel till hat. Hata smickrare icke mindre än bedragare; ty af begge förorättas de, som sätta tro till dem. Var vänlig emot dem som nalkas dig, icke högdragen. Gör väl åt de goda; ty en skön skatt är en skyldig tacksamhet af en rättskaffens man; de onda förorätta likaväl sina välgörare som skadesmän. Smäda ingen i olyckan, ty ödet är gemensamt för alla och det tillkommande omöjligt att förutse. Understöd eller gilla ingen

---

111) Samma uppfattning af hvad afund är, yttrar Isokrates äfven i Evag. 6; men benämner så äfven sorgen öfver fienders lycka, i talet Om Fred. 124. — Sokrates hade definierat afunden sålunda, att den var en oro, ej öfver vänners olycka eller fienders lycka, utan öfver vänners lycksalighet. Jfr. Mem. III, IX, 8.

Digitized by Google

dålig sak; du ger dig då utseende af att handla på samma sätt, som den du biträder. De eländigaste och olyckligaste äro trolösa menniskor; ty de lefva i modlöshet och fruktan hela sin tid, samt misstro både vänner och fiender. Täfla med ingen, som drager vinst af orättvisa, utan skatta dem högre, som genom rättvisa komma i skada. Ty om de rättvisa ock uti intet annat öfverträffade de orättvisa, så göra de det åtminstone genom sitt goda hopp. Intet är heligt eller skönt, som ej talas eller göres med rättvisa."

3. "*De som alltid beherrska sina begär; icke allt för mycket nedtryckas af olyckan, utan derunder förhålla sig manligt och värdigt den natur, deraf vi äro delaktige.*" [112]) Här förenar Isokrates *Måttligheten*, ἐγκράτεια, och *Manligheten*, ἀνδρεία, såsom egenskaper hos den dygdige, samt nämner dem äfven bland dygdearternas antal i Nik. 43—44. Loft. öfv. Hel. 31. Den krigiska tapperheten tillägger han dock ej samma värde i sedligt afseende, som de andra dygderna, såvida den ock kan finnas hos de

112) Texten: ἔτι τοὺς τῶν μὲν ἡδονῶν ἀεὶ κρατοῦντας, τοῖς δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἡττωμένους, ἀλλ' ἀνδρωδῶς ἐν αὐταῖς διακειμένους καὶ τῆς φύσεως ἀξίως ἧς μετέχοντες τυγχάνομεν.

Digitized by Google

onda,[113]) hvilken skillnad Sokrates ej gjorde. Hvad öfvannämnde dygders praktiska utöfning beträffar, så öfverensstämma deras åsigter. Vi anföra af Isokrates' yttranden häri följande: [114]) "Utöfva måttlighet, ἐγκράτεια, i allt, deraf du anser det skamligt för själen att beherrskas: vinningslystnad, vrede, vällust, sorg. Du skall blifva i stånd dertill, om du såsom vinning anser det, hvarigenom du förvärfvar ett godt rykte, ej det hvarigenom egodelarna ökas; om du i vreden så förhåller dig mot de felande, som du ville, att ock andra skulle bemöta dig, då du felar; vid njutningar, om du anser det skamligt att väl beherrska slafvar, men tjena lustarna; i motgångar, om du betraktar andras olyckor och ihågkommer, att ock du är en menniska. Var i klädseln en älskare af det sköna, men ej af det utstyrda. Beundra ej en öfverflödig besittning af egodelar, utan en måttlig användning af dem. Eftersträfva de med ära förenade njutningar; ty glädje förbunden med heder är herrlig, utan den förkastlig. Undvik

---

113) *Is.* Nik. 43—44. Panath. 197—198.

114) *Is.* Till Dem. 21. 27. 16. 32. 42. 43. — Jfr. Till Dem. 37. Nik. 2. 59; samt Nik. 36. ff. Loft. öfv. Hel. 58. — Af Sokrates' yttranden i ämnet citera vi: Mem. I, v. IV, v. IV, vi, 10—11. I, iii, 5. ff. I, ii, 29. ff.

Digitized by Google

så mycket du kan dryckessamqväm; men fordrar tillfället någon gång ditt deltagande deri, så uppstig förr än du blir drucken. Anse intet af de menskliga tingen beständigt; då hvarken fröjdar du dig öfvermåttligt i lyckan, eller bedröfvas allt för mycket i olyckan. Fröjda dig väl öfver det goda, som vederfares dig, men bedröfva dig ej heller alltför mycket öfver det onda som händer dig. I begge fallen dölj din sinnesstämning inom dig sjelf. Sök isynnerhet att få lefva i trygghet; men kastas du någon gång i faror, så sök en med skön ära och ej med skamligt rykte förenad räddning ur striden; ty att dö har ödet bestämt för alla, men en skön död har det afskiljt endast åt de dygdige."

4. *"och största: de som ej förderfvas af medgången eller deraf komma ifrån sig eller blifva öfvermodiga; utan qvarstadna på de förnuftiges ståndpunkt, och icke mer fröjdas öfver de fördelar dem skänkas af lyckan, än öfver dem, som redan från början varit deras tillhörighet genom deras natur och förstånd."* [115])

---

[115]) **Texten:** *"τέταρτον, ὅπερ μέγιστον, τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν μηδ᾽ ἐξισταμένους αὐτῶν μηδ᾽ ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ᾽ ἐμμένοντας τῇ τάξει τῇ τῶν εὖ φρονούντων, καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς ἢ τοῖς διὰ τὴν αὐτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις."*

Digitized by Google

Här framställer, Isokrates praktiskt samma fordran af den dygdige, att, höjd öfver lyckans öfvermod, hvilket han af de makter, som beherrska menniskan, ansåg för den starkaste, alltid handla i öfverensstämmelse med sitt förnuft, att således utöfva det erkändt goda och undvika det erkändt onda, hvilken äfven Sokrates yrkade, men hvars fullgörande han tillika uppfattade såsom en *nödvändig* följd af vetandet. Denna här nämnde egenskap benämner Isokrates i talet Panath. §§. 196—197. *σωφροσύνη*, *Sjelfbeherrskning*, *Måtta*, och upptager den bland dygdearternas antal i talet Nik. §§. 29—30. 43. 45. Härtill kunna vi äfven föra Isokrates' yttranden: [116]) "De, hvilka för det rättvisa utsätta sig för faror, böra ej förlora modet, utan mycket mer de öfvermodige och de, som ej med måtta kunna bära lyckan. Det anstår den, som rätt och passande vill indela sin lefnad och lägga en god grund för densamma, att förr draga omsorg om sig sjelf än om sina egodelar, och icke skynda och eftersträfva att beherrska andra, förr än han sjelf fått en styresman för sitt omdöme, samt ej så mycket fröjdas och förhäfva sig öfver andra fördelar, som öfver dem, hvilka själen vunnit genom uppfostran."

---

[116]) *Is.* Arch. 36. Om Förm. 290. Jfr. Nik. 36. ff.

Digitized by Google

Till Isokrates' här ofvanföre af oss utvecklade framställning i Panath. 80—82. af dem han kallade sannt bildade, bifogar han i sistnämnde §. följande yttrande: "*Men dem som icke blott i ett af dessa hänseenden, utan i dem alla ega en väl passande själsbeskaffenhet, dem säger jag vara kloka och fullkomliga män samt i besittning af alla dygder;*"[117]) hvarigenom Isokrates, i öfverensstämmelse med sin praktiska uppfattning af Sokrates' läror, äfven öfverensstämmer med denne uti frågan om dygdens enhet, såsom sammanfattningen af alla våra sedliga förbindelser och deras utöfning.

Ännu återstår af vårt ämne, att nämna några ord om Isokrates' politiska åsigter och de råd han i detta afseende afgifver. Man har med skäl anmärkt, att Isokrates ej var någon "statsman." Hans verksamhet var innesluten inom skolans och det enskilta lifvets gränsor, och till följe häraf var äfven hans omdöme om de allmänna ställningarna och förhållanderna vilseledt, då det ej hämtat erfarenhet ur det direkta deltagandet uti desamma. Hans vack-

---

[117]) Texten: "Τοὺς δὲ μὴ μόνον πρὸς ἓν τούτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντα ταῦτα τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τούτους φημὶ καὶ φρονίμους εἶναι καὶ τελέους ἄνδρας καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς." — Jfr. till det följ. Is. Loft. öfv. Helena, 21.

Digitized by Google

lande politik röjer sig sålunda i hans loftal öfver konungamakten uti talet "Till Nikokles," och hans hyllning af demokratiska statsformer i talet "Om Förmögenhetsutbytet," §§. 69 ff.; [118]) hans oriktiga uppfattning af den allmänna tidsandans förändring och framåtskridande uti hans uppmaning till Athenienserna i talet "Areopagitikos," att åter införa den utaf Solon och Klisthenes fastställda samhällsordning; ty statsförfattningen var ej mer, såsom Isokrates yttrar, [119]) den makt. hvilken likasom själen och förståndet i menniskokroppen styr det hela, och hans egna åsigter motsade sig häri, då han ej heller sjelf ville opröfvadt underkasta sig densamma, samt yttrar, att en stats väl ej består i många lagar, utan i medborgarnes egen håg för det rätta. [120]) Ändteligen röjer sig äfven hans oriktiga bedömmande af förhållanden och personer uti hans nit, att förmå Grekerna till biläggande af sina inbördes strider och att företaga ett hämdkrig mot Perserna under Philips af Macedonien öfverbefäl, samt i det blinda förtroende han dervid satte till denne herrsklystne bekämpare af den Grekiska friheten. Alla dessa omständigheter erbjuda ej heller några

---

[118]) Jfr. *Is.* Areop. 60. ff.

[119]) *Is.* Panath. 138. Areop. 14.

[120]) *Is.* Areop. 39. ff.

Digitized by Google

egentliga grunder till en jemförelse emellan Isokrates, Sofisterna och Sokrates; men anmärkas bör dock dervid, att uppmaningen till ett hämdtåg mot Perserna var ett omtyckt ämne för de sofistiske talarne, hvilket Isokrates sjelf i början af sitt tal "Panegyrikos" [121]) omnämner. Deremot finner man med skäl en likhet i åsigter mellan Sokrates och Isokrates, om man afser den sedliga grund, hvilken äfven den sednare lägger för staters välgång; att de, såsom han yttrar, [122]) till och med mer än enskilte böra beflita sig om dygd och undfly det orätta, såvida de, såsom på sätt och vis odödliga, äro i än högre grad utsatta för både gudomliga och menskliga straff. Sokratisk är och Isokrates' böjelse för aristokratiska statsformer, i betydelsen af att till samhällets värf de bästa och lämpligaste borde väljas. I sådan anda är det han i talen "Till Nikokles" och "Nikokles" uppmanar såväl styrande som styrda till inhämtande af nödiga kunskaper och till utöfning af dygd och rättvisa, samt de styrande

---

[121]) §. 3. — Bland andra, som behandlade detta ämne, var Isokrates' lärare, talaren Gorgias, hvilken för den församlade Grekiska folkskaran vid Olympia föredrog sitt tal. Jfr. *Weissenborn*, anf. st. p. 30.

[122]) *Is.* Om Freden, 120. Jfr. Sokrates' yttranden i Mem. I, IV, 16. IV, II, 11.

Digitized by Google

särskilt, att söka i dessa afseenden öfverträffa och med sitt exempel föregå de styrda,[123]) samt bereda deras välgång, verkande och underhållande dem emellan fred och endrägt; i talet "Areopagitikos" råder Athenienserna till återinförande af Solons och Klisthenes' statsförfattning och derjemte af Areopagen i dess fordna anseende, såvida denna samhällsordning hvilade på den likhetsprincip, som behandlar hvar och en efter förtjenst och således ej genom lott utan genom val tillsatte de styrande,[124]) samt derjemte utgått från folkets stränga sedlighets- och rättskänsla, den de bevisade, såväl i sin noggranna vård om Gudarnas dyrkan, som i deras inbördes lif, hvaröfver, och särskilt hvad uppfostran beträffar, ett välgörande inseende utöfvades af Areopagen, der medlemmarne bestodo blott af de för sin dygd och vishet rykt-

---

[123]) *Is.* Till Nik. §. 9. ff. Om styrandes pligter vidare i: *Is.* Om Freden, 91. Till Nik. 31., och hvad Sokrates' åsigter i ämnet beträffar: Mem. I, II, 32. III, II. — Hvad särskilt en anförares pligter angår, så sluta sig Isokrates' yttranden härom i talet Om Förm. 117. ff. praktiskt till Sokrates' i Mem. III, I; II; IV.

[124]) *Is.* Areop. 20. ff. Jfr. Panath. 143. ff. 153. ff. Mem. I, II, 9. III, IX, 10. — Jfr. Mem. III, IV, 12. III, VI. III, VII, 9. och ofvanf. not. 123. om Sokrates.

Digitized by Google

bare.][125]) Samma åsigter om dygden och särskilt rättvisan såsom all lycksalighets grund, hvilka genomgå Isokrates' skrifter, och af oss ofvanföre blifvit utvecklade, röja sig ock i de råd till fred och endrägt Grekerna emellan, skonsamhet och mildhet mot bundsförvandter, endrägt i laglydnad,[126]) samt till Athens uppgifvande af sitt herravälde till sjöss och öfver sina bundsförvandter, dem Isokrates i talen "Panegyrikos" och "Om Freden" uttalar. Deras utförligare framställning här skulle öfverskrida omfånget för vår afhandling.

---

[125]) Jfr. Sokrates' yttrande om Areopagen i Mem. III, v, 20. — Samma loford öfver Athens fordna författning uttalar Isokrates äfven i sitt tal "Panathenaikos", vid skildringen af de fordna Atheniensernas företräden och bedrifter.

[126]) *Is.* Paneg. 78. 104. Jfr. Mem. IV, IV, 15. ff. IV, VI, 14.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google

Gi 26.84.15
Isokrates stallning till sotiste
Widener Library 005868725
3 2044 085 135 580

Digitized by Google